

Bartosz Juszcak
Uniwersytet Wrocławski
ORCID [0000-0002-7058-0384](https://orcid.org/0000-0002-7058-0384)

Filologia słowiańska na Uniwersytecie Lwowskim

Początki dociekań filologicznych w *Alma Mater Leopoliensis* sięgają 1848 r.¹, w którym została powołana Katedra Literatury Ruskiej. Na jej czele stanął profesor Jakub Hołowacki (ukr. Яків Головацький, w DALO jako Jakub Głowacki) (1814–1888)², czołowy przedstawiciel ówczesnej ruskiej (ukraińskiej) inteligencji w Galicji. Propagował on idee jedności i odrębności narodu ruskiego, jego języka i kultury. W roku akademickim 1863/64 piastował stanowisko rektora C.K. Uniwersytetu im. Cesarza Franciszka I (UL). W latach 70. XIX w. następowała stopniowa polonizacja grona profesorskiego tej uczelni. Głównymi polskimi przedstawicielami kadry profesorskiej na ówczesnym uniwersytecie byli m.in. Antoni Kalina (1846–1906)³ oraz Adam Kryński (1844–1932)⁴. Kalina, który przybył do Lwowa w roku 1877, złożył na UL rozprawę habilitacyjną pt. *Rys historii samogłosek staropolskiego języka w porównaniu z innymi językami starsłowiańskimi*, a następnie w 1878 r. został docentem prywatnym gramatyki porównawczej języków słowiańskich⁵. W roku 1888 został mianowany profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Sławistyki⁶. Znaczącą rolę w rozwoju sławistyki lwowskiej odegrał również Adam Kryński, wybitny historyk języka, zaliczany do tzw. Szkoły Głównej obok Jana

¹ Emilian Ogonowski (ukr. Омелян Огоновський) twierdził: „Rząd austriacki dowiedział się, że ruskie wykłady na uniwersytecie tylko wtedy mogą być pożyteczne dla naszego narodu, kiedy będzie położony niepodważalny fundament dla zasadniczego rozwoju języka ruskiego. Dlatego pomyślał on już w 1848 r. najpierw wprowadzić katedrę języka i literatury ruskiej, a potem zaprowadzić inne katedry na lwowskim uniwersytecie” (cyt. za: Holyk 2018: 356).

² DALO, z. 26, op. 5, spr. 437, [AUWR_UA_000_26_0_5_437_51611](#).

³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 779, [AUWR_UA_000_26_0_5_779_52158](#).

⁴ DALO, z. 26, op. 5, spr. 990, [AUWR_UA_000_26_0_5_990_56817](#).

⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 779, k. 36 verso, [AUWR_UA_000_26_0_5_779_52158&view=single&p=38](#).

⁶ Jak podają Anna Brzezińska i Hubert Czachowski, praca na Uniwersytecie nie była dla Kaliny łatwa i napotykał wiele trudności zarówno w związku z pracą naukową, jak i w sferze materialnej (Brzezińska, Czachowski 2016: 50–51).

Baudouina de Courtenay i Lucjana Malinowskiego (Nitsch 1960: 175). W 1908 r. objął Katedrę Filologii Słowiańskiej po Antonim Kalinie i kierował nią do wybuchu I wojny światowej. Niezwykle istotne w okresie kierowania katedrą przez Kryńskiego było założenie Seminarium Filologii Słowiańskiej, przy którym zaczęła się również tworzyć biblioteka slawistyczna.

Po rozpadzie Austro-Węgier w 1918 r. nastąpiła reorganizacja uniwersytetu i funkcjonujących w jego strukturach katedr. Na UL, który otrzymał 8 listopada 1919 r. imię polskiego króla Jana Kazimierza (UJK), zostały zamknięte dwie katedry slawistyczne języka ukraińskiego, kierowane przez Ołeksandra Kolessę (ukr. Олександр Колесса, w DALO jako Aleksander Kolessa) (1867–1945)⁷ i Kyryła Studynskiego (ukr. Кирило Студинський, w DALO jako Cyryl Studziński) (1868–1941)⁸ (Галенко 1996: 12).

Badania slawistyczne najbardziej rozwinęły się pod przewodnictwem polskich uczonych, tj. od 1916 r., kiedy kierownictwo katedry zostało powierzone polskiemu slawistcie i wybitnemu dialektologowi Kazimierzowi Nitschowi (1874–1958)⁹. Slawistyka lwowska ma zatem dużo krótszą historię w porównaniu z innymi polskimi ośrodkami naukowymi, ponieważ w pełnym polskim składzie istniała wyłącznie w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Niemniej jednak rozwijana tam działalność naukowa wniosła olbrzymi wkład w rozwój polskiego językoznawstwa i literaturoznawstwa, a także przyczyniła się do wykształcenia szerokiego grona wybitnych, cenionych i rozpoznawalnych w świecie slawistów¹⁰.

Struktura artykułu jest następująca: część I stanowi zarys dziejów lwowskiej slawistyki z uwzględnieniem jej struktury i działalności dydaktyczno-naukowej. W części II zostaną zaprezentowane sylwetki wybranych lwowskich slawistów z podziałem na profesorów, asystentów oraz innych pracowników nauki i lektorów.

Część I. Krótki zarys dziejów slawistyki

Badania slawistyczne na Uniwersytecie Lwowskim były kontynuowane przez polskich uczonych od 1916 r., z chwilą objęcia kierownictwa katedry przez wybitnego polskiego językoznawcę Kazimierza Nitscha. Katedra języka polskiego oraz katedra filologii słowiańskiej do 1920 r. stanowiły jedną strukturę¹¹. W 1920 r. Katedrę Języka

⁷ DALO, z. 26, op.5, spr. 899, [AUWR_UA_000_26_0_5_899_56831](#).

⁸ DALO, z. 26, op.5, spr. 1833, [AUWR_UA_000_26_0_5_1833_56666](#).

ALNUIF, z. P_119, op. 1, spr. 176, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_176_66638](#).

⁹ DALO, z. 26, op.5, spr. 1357, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751](#).

¹⁰ W skład Katedry Filologii Słowiańskiej wchodził również badacz zajmujący się w większym zakresie językoznawstwem polskim, którym poświęcono odrębny artykuł w niniejszym tomie.

¹¹ Próba podziału katedry na dwie odrębne jednostki została podjęta 29 lipca 1919 r. w piśmie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatytułowanym „Kierowanie osobnej katedry

Polskiego i Języków Słowiańskich podzielono na dwie katedry: Katedrę Literatury Słowiańskiej i Katedrę Języka Polskiego. Tę pierwszą powierzono kolejno: Henrykowi Ułaszynowi (1874–1956)¹², Tadeuszowi Lehrowi-Spławińskiemu (1891–1965)¹³, Witoldowi Taszyckiemu (1898–1979)¹⁴ i Zdzisławowi Stieberowi (1903–1980)¹⁵. Drugą katedrą początkowo też kierował H. Ułaszyn, później T. Lehr-Spławiński, Henryk Gaertner (1892–1935)¹⁶, po nim Witold Taszycki. Studenci polonistyki i sławistyki uczęszczali na wykłady i seminaria do tych samych wykładowców: Lehra-Spławińskiego, Gaertnera, Taszyckiego i Stieberta. Wszystkie katedry językowe, w tym sławistyka, które do 1924 r. wchodziły w skład Wydziału Filozoficznego (WF), od 1 listopada 1924 r. weszły w skład nowo utworzonego (w wyniku podziału Wydziału Filozoficznego) Wydziału Humanistycznego (WH) (Starnawski 2010).

Struktura katedr uniwersyteckich Uniwersytetu Jana Kazimierza (UJK) w czasie reorganizacji i po niej była typowa dla polskich uniwersytetów. Składała się z profesora i asystenta (asystentów mogło być więcej niż jeden). W katedrze mógł pracować dodatkowo profesor *venia legendi* (pracownik z prawem do prowadzenia wykładów nieposiadający habilitacji). Kierownikami Katedry Filologii Słowiańskiej byli kolejno: w latach 1917–1920 Kazimierz Nitsch; w latach 1920–1921 Henryk Ułaszyn; od 1922 r. do 1929 r. Tadeusz Lehr-Spławiński; w latach 1929–1936 Witold Taszycki. Ostatnim, który pełnił tę funkcję (od 1937 r. do września 1939 r.), był Zdzisław Stieber. Od 11 września 1939 r. do 30 czerwca 1941 r. (a następnie od 1945 r. do 1950 r.) kierownikiem katedry został ukraiński filolog i etnograf Hilarion Swiencicki (ukr. Іларіон Свенціцький, w DALO jako Hilarion Święcicki) (1876–1956)¹⁷. Pomimo stosunkowo częstych zmian kierownictwa katedra prężnie rozwijała swoją działalność w zakresie pogłębionych badań historii języków słowiańskich i wzajemnych powiązań między nimi (Галенко 1999: 61).

Warto wskazać odmienny w porównaniu ze współczesnym tryb wyłaniania kandydatów na kierowników katedr w dwudziestolecie międzywojennym. Tradycją polskich

języka polskiego na Uniwersytecie we Lwowie oraz mianowanie Dra Henryka Ułaszyna zwyczajnym profesorem języka polskiego”.

DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, k. 1–4, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641&view=single&p=2](#).

Ponownie podjęto ten temat w kolejnym piśmie. Początkowo Ministerstwo nie wyraziło zgody na utworzenie odrębnej katedry, motywując fakt odmowy następująco: „Ministerstwo Skarbu uznaje w zupełności motywy wniosku do realizacji jego jednakże na razie, dopóki inne bardziej żywotne potrzeby naszych Uniwersytetów nie znajdą pokrycia, przychylić się nie może”.

DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, k. 10, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641&view=single&p=11](#).

¹² DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641](#).

¹³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, [AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799](#).

¹⁴ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1858, [AUWR_UA_000_26_0_5_1858_56657](#).

ALNUIF, z. P_119, op. 1, spr. 249, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_249_66603](#).

¹⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2158, [AUWR_UA_000_26_0_5_2168_62755](#).

¹⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 408, [AUWR_UA_000_26_0_5_408_51618](#).

¹⁷ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1692, [AUWR_UA_000_26_0_5_1692_56703](#).

uniwersytetów było ankietowe wyłanianie kandydatów do kierowania katedrą. Kandydaturę proponowali czołowi i zasłużeni przedstawiciele danej dyscypliny z różnych ośrodków uniwersyteckich w Polsce – m.in. z Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), Uniwersytetu Warszawskiego (UW), Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (USB). Musiała ona zostać zatwierdzona przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP). W wyniku takiej procedury kierownikami Katedry zostali Witold Taszycki i później Zdzisław Stieber.

Tematyka wykładów i ćwiczeń w Katedrze Filologii Słowiańskiej była ściśle związana z zainteresowaniami naukowymi profesorów, którzy w niej pracowali. Ciekawym rodzajem zajęć były seminaria, odbywające się raz lub dwa razy w tygodniu w salach biblioteki. Wyznaczały one, jak pisze Irajida Hałenko, „image katedry” (Галенко 1996: 13). Podczas zajęć seminaryjnych studenci pracowali z tekstami rękopiśmiennymi lub drukowanymi, zapoznawali się z literaturą naukową oraz pisali referaty, które były oceniane na forum. Najbardziej zdolni publikowali rezultaty swoich dociekań, inni zaś wysyłali prace na konkursy. Wykładane przedmioty poruszały zagadnienia ogólnojęzykoznawcze i specjalistyczne, związane m.in. z postrzeganiem i charakterystyką języków słowiańskich, gramatyką poszczególnych języków słowiańskich, w tym języka staro-cerkiewno-słowiańskiego, nauką języków słowiańskich¹⁸.

Zainteresowania badawcze lwowskich sławistów były szerokie i wieloaspektowe. Koncentrowały się m.in. na dialektologii słowiańskiej, historii języków i literatur słowiańskich, onomastyce słowiańskiej, aspektach gramatycznych języków słowiańskich, odmianach środowiskowych języka.

Część II. Sylwetki sławistów Uniwersytetu Lwowskiego

Uwagi wstępne

W tej części opisuję uczonych lwowskich związanych z Katedrą Filologii Słowiańskiej. Przedstawiam sześć sylwetek profesorskich, trzy asystenckie oraz siedmiorga innych pracowników naukowych i lektorów języków słowiańskich. Wykorzystuję przede wszystkim teczki osobowe zarchiwizowane w Państwowym Archiwum Obwodu Lwowskiego (DALO). Opisuję również w sposób szczegółowy okres działalności naukowo-dydaktycznej na UJK. W przypadku skąpych materiałów archiwalnych¹⁹ posiłkuję się artykułami naukowymi, danymi biograficznymi i encyklopedycznymi, poświęconymi poszczególnym uczonym,

¹⁸ Szczegółowe informacje na temat pracy naukowej lwowskich uczonych przedstawię w opisie sylwetek poszczególnych osób, a szczegółowy wykaz prowadzonych przez kadrę profesorską wykładów w tabeli po biogramach profesorów.

¹⁹ Mam na myśli teczki osobowe zawierające np. wyłącznie podania i umowy o pracę.

dlatego w opisach ich dotyczących mogą pojawiać się dysproporcje natury faktograficznej i objętościowej.

1. Profesorowie

Kazimierz Nitsch

Kazimierz Nitsch zaliczany jest do wielkiej trójki – obok Jana Rozwadowskiego i Jana Łosia – językoznawców założycieli tzw. krakowskiej szkoły językoznawczej (Kurzowa 2000). Przez większą część swojego naukowego życia związany był z Uniwersytetem Jagiellońskim. Po ukończeniu filologii słowiańskiej i polskiej u mistrzów: językoznawcy, folklorysty, współzałożyciela Seminarium Filologii Słowiańskiej Lucjana Malinowskiego oraz profesora słowiańskiej gramatyki porównawczej i twórcy szkoły kazańskiej w językoznawstwie Jana Baudouina de Courtenay, uzyskaniu doktoratu w 1898 r. z językoznawstwa polskiego (Przeniosło, Przeniosło 2022: 465), w 1905 r. otrzymał habilitację w zakresie filologii słowiańskiej na podstawie rozprawy *Stosunki pokrewieństwa języków lechickich* („Materiały i Prace Komisji Językowej AU” 1907, 3), napisanej pod kierunkiem swojego mistrza Jana Rozwadowskiego. Wykazał w niej

znamienne pokrewieństwo języków zachodniosłowiańskich, które jak sąsiednie pasma tęczy stopniowo przechodzą w siebie, ale jak pasma końcowe nigdy się do siebie nie zbliżają. Języki te uszeregował ze względu na stopień pokrewieństwa następująco: w grupie lechickiej język połabski przechodzi w kaszubski, ten w polski, polski zaś stanowi przejście do dolnołużyckiego z grupy łużyckiej, dolnołużycki do górnołużyckiego, ten zaś zbliża się do języka czeskiego z grupy czeskiej, który dalej stanowi przejście do słowackiego. Wynika z tego, że np. język polski bliższy jest połabskiemu i dolnołużyckiemu niż np. słowackiemu czy czeskiemu. (Kurzowa 2000: 249)

Jeszcze przed otrzymaniem profesury wiele podróżował w celach naukowych. Poglębiał swoją wiedzę w zakresie językoznawstwa polonistycznego i slawistycznego. Na przełomie 1903 i 1904 r. przebywał w Pradze u profesora filologii czeskiej i słowiańskiej Jana Gebauera (1838–1907), trzy lata później jako stypendysta w Wiedniu, Zagrzebiu i Belgradzie nawiązał bliższy kontakt z czołowym ówczesnym serbskim językoznawcą Aleksandrem Beliciem (1876–1960), z kolei w Sofii zapoznał się z dorobkiem naukowym bułgarskiego dialektologa Ljubomira Mileticza (1863–1937). Od 1908/09 spędził kilka miesięcy w Moskwie i Petersburgu, gdzie poznał rosyjskich językoznawców, m.in. Aleksieja Szachmatowa (1864–1920) i Aleksieja Sobolewskiego (1856–1929). W 1910 r. Nitsch został profesorem nadzwyczajnym filologii słowiańskiej na UJ i ściśle współpracował z Janem Łosiem. Uczony kontynuował swoje wcześniejsze badania m.in. nad polskimi dialektami oraz początkami polskiego języka literackiego, forsując tezę o wielkopolskiej genezie polszczyzny. Po dwuletnim wakacie, kiedy Katedrę Filologii Słowiańskiej w 1914 r.

opuścił Adam Kryński, w grudniu 1916 r. Nitsch został mianowany profesorem nadzwyczajnym filologii słowiańskiej. Obowiązki te sprawował od 1917 r. do 1920 r., łącząc je z funkcją kierownika Zakładu Językoznawstwa Polskiej Akademii Umiejętności (PAU). Decyzją c.k. Namiestnictwa skierowaną do c.k. Urzędu podatkowego we Lwowie z 15 stycznia 1917 r. został podniesiony do godności profesora zwyczajnego.

W tym czasie aktywność Nitscha nie ograniczała się tylko do prowadzenia badań naukowych. Poza pracą badawczą zajmował się sprawami organizacyjnymi, popularyzacją nauki i jej wykorzystaniem. Działalność na UL nie przeszkodziła mu we wzięciu udziału wraz z kartografem Eugeniuszem Romerem (1871–1954)²⁰ oraz antropologiem Janem Czekanowskim (1882–1965)²¹ w konferencji pokojowej w Wersalu w 1919 r. w charakterze rzeczoznawcy w sprawach językowych na pograniczu polsko-czeskim i polsko-słowackim (Romer 1988; Kurzowa 2000: 242)²². O wyjeździe Nitscha zaświadcza pismo z 27 stycznia 1919 r. pisane w Krakowie, skierowane do ówczesnego dziekana, o udzielenie urlopu na wyjazd do Paryża. W końcowym fragmencie czytamy: „Żałuję, że nie mogę choćby wpaść teraz do Lwowa, z którym w codziennej jestem duchowej obecności. Ale od Wielkanocy chyba już wszyscy będziemy w nim ostatecznie i mocno siedzieć, i uczyć”²³.

Nitsch swoją aktywność pozazawodową łączył z pracą naukową i popularyzatorską. W latach 1920–1921 brał udział w akcji propagandowo-agitacyjnej przed plebiscytem mającym rozstrzygnąć przynależność Śląska (Przeniosło, Przeniosło 2022: 467), podczas której wygłaszał wykłady o śląskiej polszczyźnie. Praca w terenie zaowocowała późniejszymi publikacjami (np. *Granica polsko-niemiecka na Śląsku*, „Język Polski” 1922, 7, s. 97–102 w ramach rozprawy *Granice państwa a granice języka polskiego*)²⁴.

²⁰ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1637, [AUWR_UA_000_26_0_5_1637_70518](#).

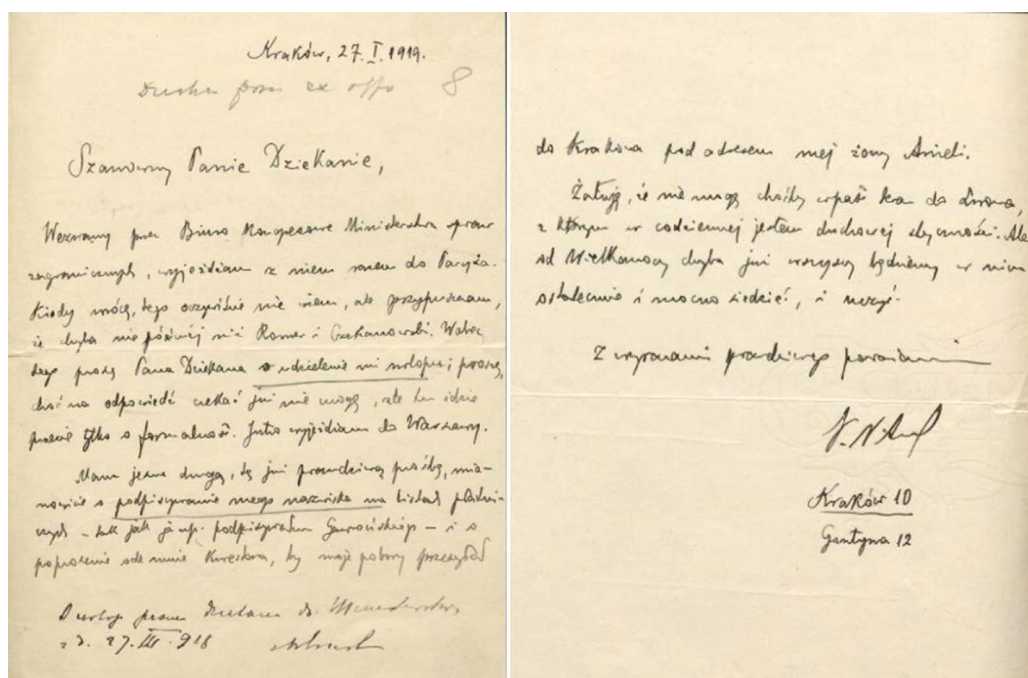
DALO, z. 26, op. 5, spr. 1638, [AUWR_UA_000_26_0_5_1638_70519](#).

²¹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2056, [AUWR_UA_000_26_0_5_1638_70519](#).

²² Z. Kurzowa zwraca uwagę na zasadnicze znaczenie badań dialektologicznych K. Nitscha, pisząc: „[...] obok pionierskiej wartości naukowej miały też olbrzymią wagę moralną w czasach, kiedy nie istniało państwo polskie – ustalały polskie granice językowe, a tym samym – polski obszar etniczny. Nakreślone przez Nitscha granice etniczne stały się następnie ważnym argumentem przy wytyczaniu polskich państwowych granic zachodnich, a również określeniu tzw. linii Curzona po I wojnie światowej, a także granic północnych i wschodnich w układach pokojowych po II wojnie światowej” (Kurzowa 2000: 246).

²³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1357, k. 8 verso, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=10](#).

²⁴ W latach 1920–1925 Nitsch poza wspomnianym powyżej artykułem opublikował ich serię w ramach rozprawy *Granice państwa a granice języka polskiego*. I. *Polacy na dawnych Węgrzech*, „Język Polski” 1920, 5, s. 97–101; II. *Granica polsko-czeska*, „Język Polski” 1921, 6, s. 41–46; III. *Granica polsko-niemiecka na Śląsku*, „Język Polski” 1922, 7, s. 97–102; IV. *Południowa i zachodnia granica Wielkopolski*, „Język Polski” 1923, 8, s. 33–37; V. *Zachodnia granica polskiego Pomorza (z mapką)*, „Język Polski” 1924, 9, s. 80–86; VI. *Północna granica polsko-niemiecka*, „Język Polski” 1925, 10, s. 129–135.

Il. 1. Pismo Kazimierza Nitscha informujące dziekana o wyjeździe do Paryża (1919)

Jego dwuletni pobyt na lwowskiej uczelni miał duże znaczenie. Nitsch odegrał istotną rolę w historii lwowskiego językoznawstwa, nie tylko ze względu na działania naukowe rozpoczęte znacznie wcześniej już w Krakowie i we Lwowie kontynuowane²⁵, lecz także na działania organizacyjne podejmowane przez niego przy tworzeniu odrębnej katedry języka polskiego na UJK. Jego wyjazd był niewątpliwą stratą dla środowiska lwowskiego i rozwoju lwowskiej sławistyki. W liście skierowanym do MWRiOP z 16 marca 1920 r. grono profesorów lwowskich wyraziło swoje ubolewanie w związku z opuszczeniem katedry przez Nitscha. Czytamy w nim:

Grono Profesorów na posiedzeniu dnia 20. marca 1920 r. uchwaliło większością głosów (przeciw trzem) zwolnić Prof. filologii słowiańskiej Kazimierza Nitscha z obowiązków profesorskich w Uniwersytecie Jana Kazimierza od letniego półrocza roku szkolnego 1919/20 [...] przy czym Grono Profesorów daje wyraz przekonaniu, że strata Prof. Nitscha jest i pozostanie dotkliwym uszczerbkiem dla Uniwersytetu Jana Kazimierza; jednakże odejściu jego sprzeciwić się nie można, a to ze względu na wyraźne życzenie Prof. Nitscha²⁶.

²⁵ Opublikował w 1918 r. rozprawę *Z geografii wyrazów polskich* oraz w 1919 r. – *Mapę narzeczyc polskich z objaśnieniami*. Jak podaje Mariusz Chrostek: „[...] lata lwowskie ujawniły w jego naukowej biografii silniej niż poprzednio tendencje do stworzenia atlasu językowego Polski [...]. Niestrudzenie też gromadził hasła do słownika gwar polskich” (Chrostek 2016: 222).

²⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1357, k. 10, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=11](https://auwr.ua.edu.pl/auwr/ua_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=11).

W teczce osobowej Nitscha nie ma dokumentów szczegółowo potwierdzających jego działalność dydaktyczną, lecz o prowadzonych przez niego zajęciach na UJK można dowiedzieć się z programów wykładów sporządzanych na poszczególne semestry. Na podstawie przeglądu nazw przedmiotów prowadzonych na lwowskiej uczelni przez Nitscha widać jego zainteresowania badaniami szeroko pojętej sławistyki, łączenie zainteresowań językoznawcy polonisty i dialektologa. Dodatkowo z pism dotyczących uposażenia Nitscha dowiadujemy się, że w półroczu letnim 1916/17²⁷, półroczu zimowym 1917/18²⁸ oraz półroczu letnim 1918 r.²⁹ pełnił funkcję kierownika Seminarium Filologii Słowiańskiej.

W 1920 r. powrócił na stałe do Krakowa. Od pierwszego kwietnia tegoż roku objął posadę profesora zwyczajnego językoznawstwa słowiańskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim³⁰, a następnie kierował Katedrą Języków Słowiańskich po Janie Łosiu, który został kierownikiem Katedry Języka Polskiego. Nitsch nie zrezygnował z pracy dydaktycznej i organizacyjnej. W 1924 r. założył Studium Słowiańskie (składało się z kilku katedr zajmujących się „sprawami słowiańskimi”) i został jego pierwszym dyrektorem. Jak podkreśla Zofia Kurzowa – uczennica Nitscha, a zarazem wybitna badaczka polszczyzny kresowej – było ono „obok Pragi najważniejszym w czasach międzywojennych ośrodkiem studiów sławistycznych” (Kurzowa 2000: 242).

Godne odnotowania jest to, że Nitsch był nauczycielem i mentorem przyszłego pokolenia wybitnych językoznawców. Jak napisała o nim Kurzowa: „Nitsch utworzył własną szkołę [„szkołę Nitscha” – B.J.], która stała się znana nie tylko w Polsce, ale i w krajach słowiańskich” (Kurzowa 2000: 250). Należało do niej wielu wybitnych polskich uczonych, studiujących jeszcze przed 1939 r., nie tylko na UJ, ale także na UJK we Lwowie, m.in.: późniejszy kierownik filologii południowosłowiańskiej UJ Mieczysław Małecki (1903–1946); późniejszy sławista i badacz m.in. Łemkowszczyzny i Bojkowszczyzny Zdzisław Stieber; białorutenistka i późniejsza założycielka Katedry Filologii Białoruskiej UW Antonina Otrębska-Jabłońska (1902–1994) (Skarżyński, Smułkowa 2018); późniejszy wersolog i adiunkt w Laboratorium Fonetyki Eksperymentalnej UJK Maria Dłuska (1900–1992)³¹; przedwcześnie zmarły językoznawca Salomon Jaszuński (1902–1938), jeden z najzdolniejszych studentów Nitscha; założyciel Katedry Języka Polskiego na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr) oraz jej wieloletni kierownik Stanisław Rospond (1906–1982)³²; późniejszy profesor sławistyki Uniwersytetu Harvarda Wiktor Weintraub (1908–1988); późniejszy historyk literatury Alfred Fei (1907–1942); językoznawca i sławista, współtwórca wraz z Rospondem

²⁷ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1357, k. 5, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=6](#).

²⁸ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1357, k. 7, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=8](#).

²⁹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1357, k. 6, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=7](#).

³⁰ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1357, k. 14, [AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=15](#).

³¹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 583, [AUWR_UA_000_26_0_5_583_52186](#).

³² DALO, z. 26, op. 5, spr. 1640, [AUWR_UA_000_26_0_5_1640_56714](#).

ALNUIF, z. P_119, op. 1, spr. 158, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_158_53830](#).

wrocławskiego Instytutu Filologii Polskiej i Słowiańskiej Władysław Kuraszkiewicz (1905–1997)³³; językoznawca i dziekan Wydziału Filologicznego UJ Tadeusz Milewski (1906–1966); historyk literatury polskiej i dialektolog Ewa Mróz-Ostrowska (1907–1977); późniejszy slawista i kierownik Katedry Języka Rosyjskiego na UW Leszek Ossowski (1905–1996)³⁴; slawista, współautor i wieloletni redaktor *Słownika prasłowiańskiego* Franciszek Sławski (1916–2001); wieloletni przewodniczący Międzynarodowej Komisji Struktury Gramatycznej Języków Słowiańskich Stanisław Urbańczyk (1909–2001); a także cudzoziemcy, m.in. bułgarski slawista Iwan Lekow (1904–1978) i węgierski onomasta István Kniezsa (1898–1965).

Dokonania Nitscha nie kończą się jedynie na polu dociekań naukowo-dydaktycznych z zakresu szeroko rozumianego językoznawstwa polonistycznego i slawistycznego. Należy go traktować jako jednego z twórców językoznawstwa współczesnego, gdyż brał udział w tworzeniu towarzystw, instytucji naukowych i czasopism naukowych. Mimo stosunkowo krótkiego pobytu w lwowskiej uczelni swoją aktywnością zawodową i organizacyjną przyczynił się do podniesienia prestiżu UJK. Czuł się odpowiedzialny za studentów i losy zwłaszcza Katedry Języka Polskiego, erygowanej w 1920 r. Wiedząc o trudnościach z obsadzeniem stanowiska kierownika tejże jednostki w swoich wspomnieniach pisał: „[...] gdyby się Ułaszyn nie znalazł [przebywał wówczas w Kijowie – B.J.] i nie przyjechał, ja jednak Lwowa, jako jedyny tam wykładający język polski, nie porzucił (różni inni porzucili go bez skrępowania, zostawiając całe działy nauki bez reprezentanta [...])” (Nitsch 1960: 143).

Henryk Ułaszyn

Henryk Ułaszyn podobnie jak jego poprzednik związany był z UJK krótko: niecałe dwa lata – od 1920 do 1922 r. Dzięki staraniom Kazimierza Nitscha i Andrzeja Gawrońskiego (1885–1927)³⁵ w styczniu 1920 r. objął po Nitschu jeszcze niepodzieloną Katedrę Języka Polskiego i Języków Słowiańskich, a po jej podziale w 1920 r. objął tylko Katedrę Języka Polskiego. Ścisłe współpracował z „krakowską trójką” – Rozwadowskim, Nitschem i Łosiem w czasopiśmie „Rocznik Slawistyczny”, a także w Komisji Językowej Akademii Umiejętności (Skarżyński 2012: 199). Działania te umocniły jego pozycję wśród językoznawców polskich.

Ułaszyn studiował na Wydziale Historyczno-Filologicznym Uniwersytetu św. Włodzimierza w Kijowie oraz w latach 1897–1901, z wyjątkiem semestru zimowego 1989/89, na WF UJ. Doktoryzował się za granicą w 1905 r. na Uniwersytecie w Lipsku na podstawie

³³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1016, [AUWR_UA_000_26_0_5_1016_56813](#).

³⁴ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1423, [AUWR_UA_000_26_0_5_1423_56745](#).

ALNUIF, z. P_119, op. 1, spr. 137, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_137_53838](#).

³⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 334, [AUWR_UA_000_26_0_5_334_51638](#).

pracy *Über die Entpalatalisierung der urslavischen e-Laute im Polnischen*. Nominację profesorską zwyczajną języka polskiego na UJK uzyskał z ważnością od 1 stycznia 1920 r.³⁶ Warto dodać, że Ułaszyn nie przechodził procedury habilitacyjnej, co nie wynikało bynajmniej z jego ograniczeń poznawczych. Jak czytamy w uzasadnieniu mianowania Ułaszyna profesorem zwyczajnym języka polskiego: „Dr. Ułaszyn jednak, będąc materialnie niezależnym, wolał pozostać prywatnym uczonym”³⁷.

We Lwowie nie pracował długo, gdyż w 1921 r. złożył rezygnację z funkcji profesora zwyczajnego i kierowania Seminarium Filologii Słowiańskiej³⁸. Decyzja ta była motywowana wieloma czynnikami. Wśród nich, jak wskazuje Mariusz Chrostek, były: dążenie Ukraińców do utworzenia własnego uniwersytetu, czemu sprzeciwiały się władze – Ułaszyn był propagatorem tej idei; brak pozytywnego rozstrzygnięcia wniosku o nadanie doktoratu *honoris causa* Janowi Baudouinowi de Courtenay; konflikt z Radą Wydziału z powodu negatywnie rozpatrzonego wniosku o uzwyczajnienie profesury Mojżesza Schorra (1874–1941)³⁹ – orientalisty i semitologa (Chrostek 2016: 232–233).

Na UJK pracował, jak już wskazałem, niecałe dwa lata i prowadził zajęcia z przedmiotów ogólnojęzykoznawczych oraz specjalistycznych, a także kierował i administrował Seminarium Filologii Słowiańskiej po Nitschu⁴⁰.

Zainteresowania naukowe Ułaszyna koncentrowały się na problemach ogólnych i szczegółowych językoznawstwa (przede wszystkim polonistycznego). Wśród ważniejszych jego prac należy wymienić dwa rozdziały w *Encyklopedii polskiej* (1915) – *Słowotwórstwo* i *Języki tajne*. Był również autorem podręczników akademickich: *Polskij jazyk. Kratkij praktičeskij učebnik polskogo jazyka dla samoobuczenija* oraz *Język staro-cerkiewno-słowiański. Zarys gramatyki. Ćwiczenia. Teksty. Słownik* (Lwów 1928).

Był członkiem Towarzystwa Naukowego we Lwowie i prezesem Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Popularyzował wiedzę o języku polskim, wygłaszając referaty w różnych instytucjach naukowych Lwowa (Chrostek 2016: 231–232). Był z jednej strony osobą nietuzinkową i skomplikowaną charakterologicznie, z drugiej zaś znakomitym fachowcem i specjalistą.

Tadeusz Lehr-Splawiński

Tadeusz Lehr-Splawiński to wieloletni pracownik UJK. Wybitny sławista i nauczyciel pokolenia znanych językoznawców polskich.

³⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, k. 12, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641&view=single&p=13](#).

³⁷ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, k. 3, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641&view=single&p=4](#).

³⁸ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, k. 53, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641&view=single&p=54](#).

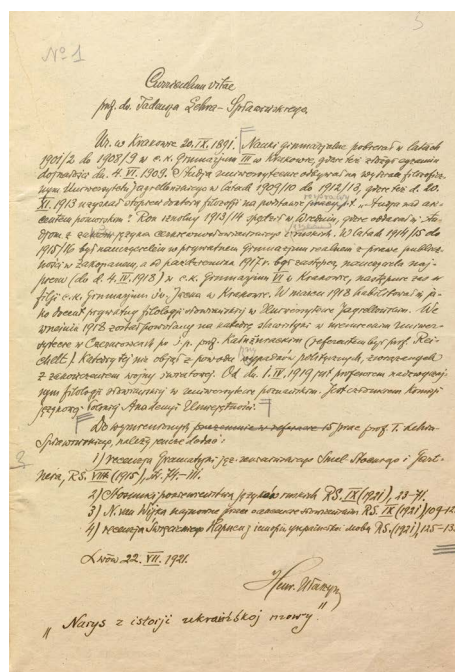
³⁹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2143, [AUWR_UA_000_26_0_5_2143_62763&view=thumbnails&thumb_size=medium#current](#)

⁴⁰ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1920, k. 25, [AUWR_UA_000_26_0_5_1920_56641&view=single&p=26](#).

Studiował w latach 1909–1913 filologię słowiańską, filologię klasyczną oraz historię na UJ, gdzie był słuchaczem wykładów wspominanej już „wielkiej trójcy językoznawców polskich”. 20 listopada 1913 r. uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy: *Studia nad akcentem pomorskim*. Praca doktorska nie była jego pierwszą publikacją. Poprzedziła ją ogłoszona w 1911 r. rozprawa *Nowsze poglądy na niektóre zjawiska palatalizacji*, która powstała pod okiem Nitscha (Stieber 1962: 1). Jak pisze Jerzy Rusek, „była to praca całkowicie dojrzała, nie nosząca zupełnie cech debiutu naukowego” (Rusek 2000: 446). Rozwój naukowy Lehra-Spławińskiego nie ograniczał się wyłącznie do kontaktów z polskimi lingwistami. W swojej karierze przebywał również na wyjazdach naukowych za granicą. W latach 1913–1914 studiował w Wiedniu języki staro-cerkiewno-słowiański oraz serbsko-chorwacki.

Habilitował się, jak podają źródła, w 1917 r. na UJ na podstawie rozprawy *Ze studiów nad akcentem słowiańskim*⁴¹. We wrześniu 1918 r. został powołany na Katedrę Slawistyki na Uniwersytecie im. Cesarza Franciszka Józefa w Czerniowcach. Katedry tej nie objął z powodów politycznych i ze względu na rozpad Austro-Węgier. Od 1 czerwca 1919 r. pracował jako profesor zwyczajny filologii słowiańskiej na Uniwersytecie Poznańskim (UP). Był członkiem komisji językowej PAU. Od roku 1922 był profesorem zwyczajnym na UJK; w listopadzie 1929 r. został mianowany profesorem zwyczajnym UJ. Był założycielem w 1954 r. i pierwszym kierownikiem Zakładu Słowianoznawstwa PAN, kierownikiem Pracowni Słownika Prasłowiańskiego w Krakowie, dyrektorem i kuratorem Instytutu Zachodniego w Poznaniu. Przewodniczył również Polskiemu Komitetowi Slawistów.

Kariera naukowa Lehra-Spławińskiego na UJK rozpoczyna się 21 stycznia 1922 r., kiedy został mianowany⁴² profesorem zwyczajnym Katedry Filologii Słowiańskiej we Lwowie, pomimo propozycji objęcia takiej samej Katedry na WF Uniwersytetu Poznańskiego. Działalność naukową i dydaktyczną rozpoczął nieco później – 10 kwietnia 1922 r. Należy zwrócić uwagę na bardzo pokaźny dorobek naukowy badacza w okresie

Il. 2. Curriculum vitae Tadeusza Lehra-Spławińskiego napisane przez Henryka Ułaszyna (1921)

⁴¹ Co do daty habilitacji są nieścisłości. Dokumenty z DALO wskazują rok 1918, natomiast Jerzy Rusek i Zdzisław Stieber – 1917 (Stieber 1962: 1; Rusek 2000: 446).

⁴² DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, k. 34, [AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=36](https://auwr.ua.edu.pl/auwr/ua_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=36).

poprzedzającym zatrudnienie na UJK. Z przygotowanego odręcznie przez Ułaszya referatu na temat sylwetki potencjalnego pracownika wynika, że w ciągu 11 lat wydał 15 prac naukowych, dotyczących wielu obszarów sławistycznych, a przede wszystkim języków zachodnio- i wschodniosłowiańskich⁴³. Lehr-Spławiński skupiał się m.in. na ogólnosłowiańskich aspektach fonetycznych – opisowych; historyczno-porównawczych, np. *Nowe poglądy na niektóre zjawiska tzw. Drugiej palatalizacji*; warto przypomnieć, że pracę tę opublikował, gdy był jeszcze studentem. Jego badania naukowe dotyczyły różnych terytoriów Słowiańszczyzny. W swoim dorobku ma prace dotyczące języków zachodniosłowiańskich, np. *Zapożyczenia dolnoniemieckie w języku połabskim*; wschodniosłowiańskich: *Ślady dawnych różnic intonacyjnych w językach ruskich*. Obszar jego samodzielnych badań obejmował zatem zagadnienia dialektologiczne, gramatyczne i leksykalno-semantyczne, a dorobek naukowy spotkał się z bardzo pozytywną opinią Ułaszya:

Co do strony naukowej wszystkich tych prac stwierdzić należy ich wysoką wartość, a poruszają one przede wszystkim sprawy pierwszorzędnej wagi oraz zagadnienia b. trudne, jak np. akcent: z drugiej zaś strony wypełniają b. dotkliwie dającą się czuć lukę w nauce w ogóle mam tu na względzie prace dotyczące języka połabskiego. W ogóle akcent słowiański i język połabski to dwie specjalności autora, które mu wyrobiły w nauce bardzo dobrą markę. Obecnie zamierza się zająć językami wschodnio-słowiańskimi⁴⁴.

Wysoko oceniana była również jego działalność na polu dydaktycznym i kształtowaniu nowych kadr. Zdzisław Stieber, w artykule z okazji 50-lecia pracy naukowej badacza, podkreśla: „[...] wystarczy wspomnieć, że jego uczniowie z tego okresu układają dziś na sześciu wyższych uczelniach” (Stieber 1962: 2). Do tego kręgu należeli znani slawiści polscy, m.in. wspomniany już Władysław Kuraszkiewicz, Tadeusz Milewski, specjalista typologii językowej; dialektolog Stanisław Bąk (1900–1981)⁴⁵ związany po 1945 r. z Uniwersytetem Wrocławskim; Franciszek Sławski (1916–2001), autor *Słownika etymologicznego języka polskiego*; bałkanista Zbigniew Gołąb (1923–1994); onomasta Bronisława Lindert (1904–1998); Bogusław Moroń (1905–1985), dialektolog i badacz słownictwa morskiego; a także Stanisław Papierkowski (1906–1990), profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (KUL).

Okres lwowski, w którym Lehr-Spławiński „rozwinął ożywioną działalność i stworzył niezwykle prężny ośrodek sławistyczny” (Rusek 2000: 446), należy traktować jako niezwykle cenny i owocny w życiu naukowym badacza⁴⁶. Jego działalność nie ograniczała

⁴³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, k. 5, [AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=6](#).

⁴⁴ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, k. 4 recto + verso, [AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=5](#).

⁴⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 142, [AUWR_UA_000_26_0_5_142_56072](#).

⁴⁶ Z teczek Lehra-Spławińskiego możemy dodatkowo dowiedzieć się o losach Katedry Filologii Słowiańskiej i zmianach, jakie tam następowały. Świadczą o tym chociażby dokumenty związane

się wyłącznie do aspektów czysto dydaktycznych i twórczości naukowej. Stworzył on wraz ze swoimi lwowskimi kolegami serię Biblioteka Sławistyczna, w ramach której ukazywały się niezwykle cenne rozprawy polskich uczonych (Rusek 2000: 446). Brał również czynny udział w życiu naukowym Lwowa m.in. jako członek od 1922 r. Towarzystwa Naukowego we Lwowie.

Na mocy dekretu prezydenckiego z 22 października 1929 r. został mianowany profesorem zwyczajnym filologii słowiańskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim⁴⁷. Był dziekanem i prodziekanem Wydziału Filozoficznego UJ. Sprawował również funkcję rektora UJ (wybrany 1 września 1938 r.) i pełnił ją do 6 listopada 1939 r., do momentu aresztowania przez hitlerowców w ramach Sonderaktion Krakau.

W marcu 1929 r. został odznaczony Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

Witold Taszycki

Witold Taszycki studiował polonistykę i sławistykę na UJ w latach 1917–1922. Podobnie jak w przypadku jego poprzednika – Tadeusza Lehra-Spławińskiego, mentorami i nauczycielami Taszyckiego była trójka wspominanych już wybitnych krakowskich językoznawców. W wieku 24 lat uzyskał stopień doktora na podstawie pracy *Imiesłowy czynne, teraźniejszy i przeszły I w języku polskim*, napisanej pod kierunkiem historyka języka polskiego i twórcy gramatyki historycznej Jana Łosia. Habilitował się w 1925 r. z zakresu onomastyki – *Najdawniejsze polskie imiona osobowe*. W 1928 r. objął stanowisko profesora języka polskiego na Uniwersytecie Wileńskim, a po kilku miesiącach przeniósł się na UJK, gdzie pozostał do 1945 r. „Za pierwszych Sowieców” (wrzesień 1939 – czerwiec 1941) był kierownikiem Katedry Języka Polskiego na Lwowskim Państwowym Uniwersytecie im. I. Franki (LNUIF). W czasie okupacji niemieckiej brał udział w nauczaniu (gramatyka historyczna) na tajnym Wydziale Humanistycznym UJK (Draus 2007: 148). W 1944 r. („za drugich Sowieców”) wrócił na Katedrę Języka Polskiego w LNUIF. W kwietniu 1945 r. opuścił Lwów. Po wojnie pracował m.in. na uniwersytetach w Krakowie i Toruniu.

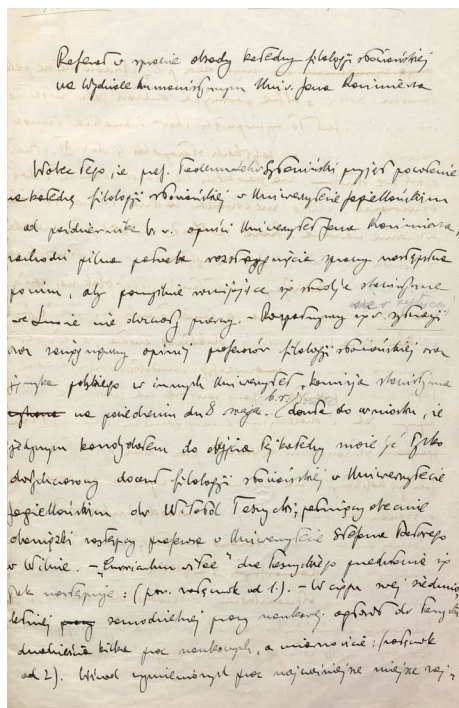
Z początkiem października 1929 r. został obsadzony na stanowisku profesora nadzwyczajnego w Katedrze Filologii Słowiańskiej na miejsce przeniesionego na Uniwersytet Jagielloński Lehra-Spławińskiego.

Początkowo Taszycki przejął zajęcia prowadzone przez Lehra-Spławińskiego, m.in. seminarium słowiańskie. Mianowanie to odbyło się na podstawie ankiety z prośbą

z przekazaniem w 1923 r. księgozbioru Seminarium Języka i Literatury Ruskiej w depozyt Seminarium Filologii Słowiańskiej.

DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, k. 67, [AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=69](#).

⁴⁷ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, k. 118, [AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=120](#).

Il. 3. Fragment referatu Tadeusza Lehra-Spławińskiego w sprawie przyjęcia Witolda Taszyckiego na UJK (1929)

stwa, uzasadniającym powierzenie mu zajęć, podkreślano wielką rolę znajomości imion osobowych i nazw miejscowych w dokumentach i zapiskach sądowych. W kolejnych latach pracy naukowo-dydaktycznej wykłady Taszyckiego miały bardziej wyspecjalizowany charakter. Odzwierciedlały przede wszystkim zainteresowania badawcze samego naukowca.

W lipcu 1934 r. Rada WH wystosowała wniosek do ministerstwa z prośbą o mianowanie Taszyckiego profesorem zwyczajnym. W trakcie pracy na stanowisku profesora nadzwyczajnego (od 1929 r.) Taszycki opublikował 40 prac w języku polskim i niemieckim (w tym monografię, artykuły i recenzje). Podstawę wniosku stanowiła druga część monografii *Z dawnych podziałów dialektycznych języka polskiego*. Ogólny dorobek naukowy badacza stanowiło 113 prac o różnym charakterze i przekroju.

W roku 1935 w związku ze śmiercią Henryka Gaertnera objął w III trymestrze 1935 r. Katedrę Języka Polskiego (w zastępstwie). Na mocy dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego z 4 czerwca 1936 r. uzyskał nominację profesora

o wskazanie najodpowiedniejszego kandydata, co stanowiło pierwsze tego rodzaju postępowanie na WH. Zasługi, dokonania i predyspozycje Taszyckiego były akcentowane przez ówczesnych wybitnych slawistów. Stanisław Słowski pisał: „[Taszycki] wykazuje gruntowne przygotowanie lingwistyczne, rozległą wiedzę, gruntowność i sumienność [...]. W pracach tych, jak i poprzednich, widać jego rozległą i gruntowną wiedzę slawistyczną”⁴⁸.

W pierwszym roku pracy Taszycki prowadził zajęcia ogólnojęzykoznawcze oraz specjalistyczne⁴⁹. Natomiast w roku akademickim 1931/32 objął prowizoryczne zastępstwo nad Zakładem Językoznawstwa Indoeuropejskiego za Jerzego Kuryłowicza (1895–1978)⁵⁰. W roku akademickim 1932/33 w II i III trymestrze prowadził dodatkowo ćwiczenia z onomastyki słowiańskiej dla studentów historii (w czasie urlopu Henryka Batowskiego). W piśmie do minister-

⁴⁸ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1858, k. 5, [AUWR_UA_000_26_0_5_1858_56657&view=single&p=7](https://pau.ujk.lodz.pl/DALO/UA_000_26_0_5_1858_56657&view=single&p=7).

⁴⁹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1858, k. 14 a, [AUWR_UA_000_26_0_5_1858_56657&view=single&p=17](https://pau.ujk.lodz.pl/DALO/UA_000_26_0_5_1858_56657&view=single&p=17).

⁵⁰ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1023, [AUWR_UA_000_26_0_5_1023_56811](https://pau.ujk.lodz.pl/DALO/UA_000_26_0_5_1023_56811).

zwyczajnego języka polskiego. Warto podkreślić, że pomimo mianowania Taszyckiego profesorem zwyczajnym języka polskiego, kontynuował on swoją działalność na polu sławistycznym⁵¹.

W czasie zatrudnienia na UJK Taszycki, oprócz działalności dydaktycznej, pełnił funkcje niezwiązane bezpośrednio z nauką i dydaktyką. Był referentem ds. budowlanych; przewodniczącym kuratorium domu profesorów, a także członkiem Komisji ds. Młodzieży. Z tą ostatnią funkcją wiąże się pewne wydarzenie. W piśmie z 31 stycznia 1938 r. Taszycki zgłasza swoje ustąpienie z tej komisji po krytyce swoich kolegów z ostatniego wiecu studenckiego⁵².

Zdzisław Stieber

Droga naukowa Zdzisława Stieberta nie od zawsze była związana z językoznawstwem, gdyż początkowo studiował on chemię⁵³, następnie od 1926 r. rozpoczął studia polonistyczne na UJ. Doktoryzował się tam na podstawie rozprawy *Ze studiów nad gwarami słowackimi południowego Spisza*. Początkowo pracował jako asystent starszy na UJ i prowadził zajęcia z dialektologii czeskiej oraz słowackiej (1931 r.). W latach 1933–1937 był również lektorem języków górno- i dolnołużyckiego. Habilitował się w 1934 r. na podstawie obszernej rozprawy *Stosunki pokrewieństwa języków łużyckich*, w której wprowadził podział języków łużyckich i wskazał na ich związek z językiem polskim; wygłosił także 2 czerwca 1934 r. wykład habilitacyjny „Stosunek mowy Słowaków do innych języków słowiańskich”. W 1937 r. objął Katedrę Filologii Słowiańskiej, którą kierował do końca roku akademickiego 1938/39 (Skład UJK: 1938/39). W latach 1939–1941 pracował w Katedrze Języka Polskiego na LNUIF. W czasie okupacji niemieckiej wykładał dialektologię na współtworzonym (wraz z Jerzym Kuryłowiczem) tajnym UJK (Draus 2007: 148). Od 1944 do kwietnia 1945 r. wrócił na LNUIF. W 1945 r. opuścił Lwów i wyjechał do Polski. Podjął pracę na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ), gdzie zorganizował Katedrę Języka Polskiego.

Okres lwowski w przedwojennej karierze Stieberta – mimo że bardzo ważny – to zaledwie epizod w jego drodze naukowej. Rozpoczyna się z chwilą otrzymania nominacji profesora nadzwyczajnego z rąk prezydenta 14 września 1937 r. wskutek opróżnienia Katedry Filologii Słowiańskiej przez W. Taszyckiego. Warto w tym miejscu podkreślić, że w chwili nominacji Stieber był już ukształtowanym badaczem z dużym dorobkiem naukowym. Potwierdzają to słowa uznanych polskich lingwistów w odpowiedziach na

⁵¹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1858, k. 122–123, [AUWR_UA_000_26_0_5_1858_56657&view=single-&p=125..](#)

⁵² DALO, z. 26, op. 5, spr. 1858, k. 150, [AUWR_UA_000_26_0_5_1858_56657&p=153](#).

⁵³ Studiów tych nie ukończył nie ze względu na trudność, lecz jak wskazuje Janusz Siatkowski – z powodu uczulenia na odczynniki chemiczne (Siatkowski 2013: 16).

ankietę o wskazanie najodpowiedniejszego kandydata na to miejsce. Kandydaturę Stieberta wysunęło aż 11 odpowiadających, m.in. Kazimierz Nitsch, Tadeusz Lehr-Splawiński, Stanisław Szober, Witold Doroszewski⁵⁴.

II. Stanisław Szober Prof. językoznawstwa indo-europ. U.J.P. Warszawa.
 JW Pana Prof. dr. K. Kolbuszewski Dziekan Wydz. Hum. U.J.K. we Lwowie.
 Wielce Szanowny Panie Dziekanie! W odpowiedzi na pismo Pana Dziekana z dn. 8.V. 1936 r. Nr. 330/36 pospieszam donieść, że za najodpowiedniejszego kandydata na katedrę filologii słowiańskiej w Uniwersytecie J.K. we Lwowie uważam dr. Zdzisława Stieberta, docenta Uniw. Jagiell. W pracach swoich dr. Stieber ogarnął rozległe dziedziny języków słowiańskich, zajmował się bardzo ważnymi zagadnieniami wzajemnego stosunku pokrewieństwa tych języków, poruszał trudne kwestie gwar przejściowych, a we wszystkich tych pracach wykazał rozległą wiedzę, ścisłość metody, bystrość i przenikliwość obserwacji i wybitne uzdolnienie tworzenia konstrukcji naukowych.
 Łączę przy sposobności wyrazy prawdziwego poważania
 Stanisław Szober prof. językoznawstwa indo-europ.
 U.J.P. w Warszawie.
Warszawa dn. 19 maja 1936 r.

II. 4. Fragment pisma językoznawcy Stanisława Szobera w sprawie obsady Katedry Filologii Słowiańskiej. Rekomendacja dla Zdzisława Stieberta (1936)

IX. Instytut Zachodnio-Słowiański przy uniwersytecie Poznańskim
 Poznań, dnia 19 maja 1936 r. Do JW Pana Dziekana Wydz. Human. Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie.
 Na pismo JW Pana Dziekana z dnia 8.V. 1936 r. mam zaszczyt zaznaczyć, że według mego zdania filologia słowiańska we Lwowie winna być zajęta przez uczonego, któregoby główne zainteresowania szły w kierunku badań ruskich i południowosłowiańskich, specjalnie bułgarskich, związanych jak wiadomo, z badaniami ruskimi - na ogólnym tle kulturalnym bizantyńskim. O ile mi jednak wiadomo kandydatów takich narazie nie ma, o ileby nie brało się pod uwagę Prof. H. Ułaszyna, obecnie sławisty w Poznaniu, który zainteresowani ruskie zawsze posiadał, a dla których właśnie w Poznaniu nie bardzo jest wielkie z natury rzeczy zainteresowanie. Pozostaje jeszcze dr. Kuraszkiewicz, obecnie w Lublinie, gdzie jednak niedaleko posiada ruskie dialekty pod swoją obserwacją i może tej placówki nie chciałby zmieniać na Lwów.
 Z innych sił habilitowanych widzę tylko: dr. Z. Stieberta, który swymi pracami, bardzo dokładowymi i wnikliwymi, dał się nader korzystnie poznać, specjalnie mnie nietylko jako pilnemu czytelnikowi Jego wybitnych prac, ale i jako redaktorowi czasopisma "Slavia Occyd", gdzie dr. Stieber nawet obecnie ukończonym już tomie XVI poświęcił nader ciekawą rozprawkę. Na drugim miejscu można wymienić dra T. Milewskiego, który również zasługuje na miano wybitnego i wnikliwego badacza, a który serją studjów, opartych na dokumentowym materiale lechickim doszedł do nader ważnych rezultatów i wniosków.
 Sądząc, że wymienienie przyszłych kandydatów dla celów JW Pana Dziekana wystarcza, załączam przy tej sposobności wyrazy wysokiego należącego poważania.
 M. R u d n i c k i w. l. r.

II. 5. Fragment pisma językoznawcy Mikołaja Rudnickiego w sprawie obsady Katedry Filologii Słowiańskiej. Rekomendacja dla Zdzisława Stieberta (1936)

⁵⁴ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2168, k. 28-29, AUWR_UA_000_26_0_5_2168_62755&view=single&p=29.

Lista publikacji Stiebera przed okresem lwowskim liczyła 26 pozycji. O nominację profesora zwyczajnego filologii słowiańskiej Stieber ubiegał się tuż przed II wojną światową. W sporządzonym przez Taszyckiego referacie opisującym sylwetkę uczonego jego autor podkreśla wielkie znaczenie prac Stiebera, które zostały pozytywnie przyjęte przez europejskich badaczy m.in. w Czechosłowacji i Holandii. Szczególną wartość przypisuje Taszycki opracowaniu *Sposoby powstawania słowiańskich gwar przejściowych*, wskazując na nowatorskie podejście Stiebera, polegające na uwzględnianiu czynników psychologiczno-socjalnych konstytuujących daną gwarę pogranicza i określających jej kształt. Było to swoiste novum w badaniach dialektologicznych⁵⁵. Niezwykle ważnym aspektem pracy Stiebera były szeroko zakrojone badania terenowe gwar, które prowadził wraz ze swoim asystentem Stefanem Hrabcem (1914–1972)⁵⁶. Dlatego też okres lwowski należy uważać za bardzo owocny w jego życiu. Pozwolił mu on na kontynuowanie prac badawczych, a także badanie językowego pogranicza i m.in. gwary Łemków – *Dialekt Łemków. Fonetyka i fonologia* (Chrostek 2016: 264).

Praca dydaktyczna Stiebera dotyczyła wielu obszarów sławistyki. Pewnie czuł się w językach słowiańskich, co dokumentują ogłoszone przez niego w roku wykłady i ćwiczenia. Należy go uznać za jednego z ważniejszych nauczycieli młodszego pokolenia lingwistów polskich, którzy stali się przyszłą kadrą naukową kilku polskich uniwersytetów. Jego uczniami byli m.in. wybitna polska sławistka Zuzanna Topolińska (ur. 1931), wielu znakomitych dialektologów i onomastów słowiańskich: Karol Dejna (1911–2004), Mieczysław Basaj (1932–2008), Ewa Siatkowska (1930–2020), Janusz Siatkowski (ur. 1929), Kwiryna Handke (1932–2021), Jadwiga Zieniuk (ur. 1932)⁵⁷.

Ilarion Swiencicki

Ilarion Swiencicki ukończył studia na Wydziale Fizyczno-Matematycznym UL w 1899 r.⁵⁸ Naukę kontynuował w Petersburgu oraz Wiedniu i w 1902 r. uzyskał stopień doktora w zakresie językoznawstwa. Interesował się historycznym i współczesnym językoznawstwem ukraińskim i słowiańskim, literaturoznawstwem, historią książki rękopiśmiennej i drukowanej, ukraińską sztuką historyczną i współczesną. Z UL był związany od 1913 r. po uzyskaniu *venia legendi* z zakresu porównawczej historii literatury słowiańskiej ze szczególnym uwzględnieniem literatur wschodnio- i południowo-słowiańskich z językiem wykładowym ruskim⁵⁹. W roku 1913 uzyskał habilitację z zakresu literatur

⁵⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2168, k. 76–80, [AUWR_UA_000_26_0_5_2168_62755&view=single&p=77](#).

⁵⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 484, [AUWR_UA_000_26_0_5_484_52206](#).

ALNUIF, z. P_119, op. 1, spr. 476, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_476_66552](#).

⁵⁷ Dorota Rembiszewska podaje, że wypromowano 17 doktorów. Zob. Rembiszewska (2013).

⁵⁸ Biogram sporządzony na podstawie hasła encyklopedycznego: Свенціцький Іларіон (Александрович 2012).

⁵⁹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1692, k. 56, [AUWR_UA_000_26_0_5_1692_56703&view=single&p=56](#).

słowiańskich⁶⁰. W 1919 r. odmówił złożenia ślubowania urzędowego, przez co został zwolniony przez senat akademicki z funkcji docenta prywatnego. Ponownie związał się z lwowską uczelnią – już z UJK – od 1933 r.⁶¹ Jego nominacja *venia legendi* docenta porównawczej historii literatur słowiańskich z językiem wykładowym polskim nie odbyła się bez przeszkód, gdyż początkowo Ministerstwo WRiOP odmówiło mu tego stanowiska ze względu na małą liczbę publikacji w języku polskim⁶². Ostatecznie stanowisko to otrzymał. Nominację profesorską, a następnie funkcję kierownika Katedry Filologii Słowiańskiej dostał już na LNUiF.

Przed 1939 r. prowadził zajęcia m.in. z paleografii ruskiej i ikonografii cerkiewnej. W roku akademickim 1933/34 miał wykłady na temat: „Literatura rosyjska XIX wieku” oraz „Rozbiór wybranych utworów Łomonosowa, Dierżawina i Puszkina”⁶³.

Swiencicki należał do popularyzatorów różnych aspektów kultury ukraińskiej. W jego dorobku publikacyjnym, który rozpoczął się w 1899 r., znajdują się prace z zakresu literaturoznawstwa – *Шевченко в світлі критики і дійсності* (1922), językoznawstwa – *Нариси з історії української мови XI–XVIII століття* (1920) i historii – *Обзор сношений Карпатской Руси с Россией в первую половину XIX в.* (1906). Należy też odnotować, że poza działalnością slawistyczną Swiencicki zajmował się filozofią. Jest on wymieniany wśród członków szkoły lwowsko-warszawskiej (Ivanyk 2014). Był organizatorem i długoletnim dyrektorem Muzeum Państwowego we Lwowie (1905–1952).

⁶⁰ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1692, k. 66, [AUWR_UA_000_26_0_5_1692_56703&view=single&p=65](#).

⁶¹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1692, k. 73, [AUWR_UA_000_26_0_5_1692_56703&view=single&p=72](#).

⁶² DALO, z. 26, op. 5, spr. 1692, k. 80, [AUWR_UA_000_26_0_5_1692_56703&view=single&p=79](#).

⁶³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1692, k. 86, [AUWR_UA_000_26_0_5_1692_56703&view=single&p=84](#).

Tabela. Profesorowie-kierownicy lwowskiej slawistyki

Lp.	Imię i nazwisko	Lata działalności na UL/UJK/LNUIF	Pełniona funkcja na UL/UJK/LNUIF	Nazwy prowadzonych zajęć (wykłady, seminaria, ćwiczenia) na UL/UJK/LNUIF (wybór przedmiotów z zakresu filologii słowiańskiej)
1.	Antoni Kalina	1877–1905	1889–1892 kierownik Katedry Języka Polskiego i Języków Słowiańskich; 1893/94 dziekan Wydziału Filozoficznego UL; 1904/05 rektor UL (nie objął stanowiska ze względu na stan zdrowia)	– Rozbiór gramatyczny niektórych zabytków języka starosłowiańskiego w połączeniu z ćwiczeniami – O koniugacji w językach słowiańskich – Ćwiczenia w objaśnianiu tekstów starosłowiańskich – Gramatyka języka staroczeskiego w połączeniu z objaśnieniami tekstów staroczeskich – Ćwiczenia w zakresie filologii słowiańskiej – Historia filologii słowiańskiej – Rozbiór zabytków staroczeskich – Objasnienie zabytków języka starosłowiańskiego – Fizjologia głosu języków słowiańskich – Gramatyka historyczno-porównawcza języka staropolskiego
2.	Adam Kryński	1908–1914	1908–1914 kierownik Katedry Języka Polskiego i Języków Słowiańskich UL	– Gramatyka języka starosłowiańskiego – Gramatyka języka rosyjskiego z czytaniem autorów – Objasnienie zabytków języka staropolskiego (wiek XIV i XV) wraz z ćwiczeniami – Gramatyka języka starosłowiańskiego. (Ciąg dalszy) Morfologia – Gramatyka porównawcza języka rosyjskiego. Głosownia i odmieniania – Czytanie i objaśnianie zabytków języka starosłowiańskiego wraz z ćwiczeniami – Gramatyka porównawcza języków słowiańskich – Historia filologii słowiańskiej – Gramatyka porównawcza języków słowiańskich (głosownia) – Objasnienia zabytków starosłowiańskich i staropolskich – Gramatyka porównawcza języków słowiańskich (koniugacja) – Gramatyka języka starosłowiańskiego (głosownia cd.) – Seminarium filologii słowiańskiej

Lp.	Imię i nazwisko	Lata działalności na UL/UJK/LNUiF	Pełniona funkcja na UL/UJK/LNUiF	Nazwy prowadzonych zajęć (wykłady, seminaria, ćwiczenia) na UL/UJK/LNUiF (wybór przedmiotów z zakresu filologii słowiańskiej)
3.	Kazimierz Nitsch	1916 (od półroczna letniego) (nominalnie) 1917–1920	1917–1920 kierownik Katedry Języka Polskiego i Języków Słowiańskich UL/UJK	- Gramatyka języka staro-cerkiewno-słowiańskiego - Seminarium filologii słowiańskiej: ćwiczenia z gramatyki polskiej i starosłowiańskiej - Historia językoznawstwa polskiego (w związku z historią filologii słowiańskiej) - Fonetyka ogólna ze szczególnym uwzględnieniem języka polskiego - Przegląd języków słowiańskich - Szkie gramatyki języków ruskich - O mowie Kaszubów - Seminarium filologii słowiańskiej: oddział niższy: ćwiczenia dla początkujących - Seminarium filologii słowiańskiej: lektura tekstów staropolskich i starosłowiańskich - Seminarium filologii słowiańskiej: lektura tekstów kaszubskich
4.	Henryk Ułaszyn	1920–1921	1920/21 pełniący obowiązki kierownika Katedry Języka Polskiego i Języków Słowiańskich UJK; 1920 kierownik Katedry Języka Polskiego UJK; 1921 pełniący obowiązki kierownika Katedry Filologii Słowiańskiej UJK	- Morfologia języka staro-cerkiewno-słowiańskiego - Język staro-cerkiewno-słowiański - Czytanie i objaśnianie tekstów rosyjskich - Seminarium filologii słowiańskiej: czytanie i objaśnianie tekstów staro-cerkiewno-słowiańskich; referaty, ćwiczenia, prace samodzielne
5.	Tadeusz Lehr-Spławiński	1922–1929	1922–1929 kierownik Katedry Filologii Słowiańskiej UJK; 1922–1926 pełniący obowiązki kierownika Katedry Języka Polskiego UJK	- Język staro-cerkiewno-słowiański - Gramatyka małoruska (ukraińska) - Język połabski - Gramatyka języka staro-cerkiewno-słowiańskiego - Język litewski - Koniugacja staro-cerkiewno-słowiańskiego - Początki Słowian - Przegląd i charakterystyka języków słowiańskich - Język litewski w stosunku do języków słowiańskich (z ćwiczeniami) - Gramatyka języka staro-cerkiewno-słowiańskiego

Lp.	Imię i nazwisko	Lata działalności na UL/UJK/LNUiF	Pełniona funkcja na UL/UJK/LNUiF	Nazwy prowadzonych zajęć (wykłady, seminaria, ćwiczenia) na UL/UJK/LNUiF (wybór przedmiotów z zakresu filologii słowiańskiej)
				– Gramatyka języka czeskiego – Początki piśmiennictwa czeskiego – Gramatyka języka serbsko-chorwackiego – Kaszubszczyzna – Gramatyka litewska – Koniugacja serbsko-chorwacka – Kaszubszczyzna – Seminarium słowiańskie: lektura tekstów staro-cerkiewno-słowiańskich (dla starszych słuchaczy) – Seminarium słowiańskie: lektura tekstów staroruskich – Seminarium słowiańskie: czytanie i objaśnianie tekstów staroruskich – Seminarium słowiańskie: czytanie i objaśnianie tekstów małopolskich – Seminarium słowiańskie: lektura tekstów staroczeskich – Seminarium słowiańskie: lektura tzw. fragmentów kijowskich i fryzyńskich
6.	Witold Taszycki	1929–1945	1929–1936 kierownik Katedry Filologii Słowiańskiej UJK; 1935/36 pełniący obowiązki kierownika Katedry (Zakładu) Języka Polskiego UJK; 1936–1939 (do końca semestru letniego) kierownik Zakładu Języka Polskiego UJK; 1940–1941 (do połowy roku) kierownik Katedry Języka Polskiego LNUiF; 1944–1945 kierownik Katedry Języka Polskiego LNUiF	– Język starobułgarski (staro-cerkiewno-słowiański) – Zarys słowianoznawstwa – Dialekty bułgarskie – Polszczyzna w rodzinie języków słowiańskich – Dialekty serbsko-chorwackie – Gramatyka porównawcza języków ruskich – Język prasłowiański, cz. II – Zabytki starobułgarskie (staro-cerkiewno-słowiańskie) – Stosunek narzeczy kaszubskich do języka polskiego – Gramatyka języka połabskiego – Początki piśmiennictw słowiańskich – Dzieje języka czeskiego – Mowa i piśmiennictwo Łużyčan – Niższe seminarium słowiańskie – Wyższe seminarium słowiańskie

Lp.	Imię i nazwisko	Lata działalności na UL/UJK/LNUiF	Pełniona funkcja na UL/UJK/LNUiF	Nazwy prowadzonych zajęć (wykłady, seminaria, ćwiczenia) na UL/UJK/LNUiF (wybór przedmiotów z zakresu filologii słowiańskiej)
				– Seminarium słowiańskie wyższe. Wybrane zagadnienia z dziejów języka polskiego i gramatyki porównawczej języków słowiańskich – Seminarium słowiańskie niższe. Interpretacja tekstów staro-cerkiewno-słowiańskich i staropolskich – Seminarium słowiańskie wyższe. Wybrane zagadnienia z gramatyki porównawczej języków słowiańskich i dziejów języka polskiego – Seminarium słowiańskie wyższe. Wybrane zagadnienia z dziejów języka czeskiego
7.	Zdzisław Stieber	1937–1945	1937 – wrzesień 1939 kierownik Katedry Filologii Słowiańskiej UJK/LNUiF; 1940–1941 profesor w Katedrze Języka Polskiego; bez katedry na LNUiF; 1941–1944 wykładowca i współtwórca (z Jerzym Kuryłowiczem) tajnego WH UJK; 1944–1945 profesor na LNUiF	– Dialekt kaszubski – Język staro-cerkiewno-słowiański – Piśmiennictwo czeskie do końca w. XVIII – Seminarium słowiańskie niższe – Seminarium słowiańskie wyższe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/434364/edition/347334/content> [dostęp online: 21.03.2024].

2. Asystenci

Stanisław Rospond

Stanisław Rospond studiował filologię polską i klasyczną na UJ w latach 1925–1929. Jego nauczycielami byli wybitni polscy językoznawcy: Łoś, Rozwadowski, Nitsch. Tytuł magistra uzyskał w 1929 r. i został asystentem starszym w Katedrze Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej UJ. W listopadzie 1929 r. doktoryzował się u Nitscha z onomastyki słowiańskiej na podstawie rozprawy „Zachodniosłowiańskie nazwy miejscowości z sufiksem -sk/-sko”. Jego rozwój naukowy i dydaktyczny wiązał się z licznymi wyjazdami zagranicznymi. W latach 1931–1933 uzyskał jako uzdolniony badacz stypendium rządu jugosłowiańskiego i przebywał w Belgradzie (Chrostek 2016). Habilitował się w 1937 r. na UJ na podstawie rozprawy *Południowosłowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -itj-*, a także wygłoszonego wykładu „Zagadnienia osadnictwa słowiańskiego w świetle toponomastyki”. W latach 1936–1941 był zatrudniony na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Języka Polskiego, najpierw na UJK, a od 1939 r. na LNUIF. Po II wojnie światowej, już jako dojrzały naukowiec, przeniósł się do Wrocławia, gdzie zorganizował Katedrę Języka Polskiego w Instytucie Filologii Polskiej i Słowiańskiej na nowo powstałym Uniwersytecie Wrocławskim. Dzięki niemu instytut zasilila doświadczona kadra naukowa mająca wcześniej związki z UJK. Byli to m.in. Władysław Kuraszkiewicz, Stanisław Bąk, Marian Jakóbiec (1910–1998)⁶⁴. Rospond wraz ze swoimi współpracownikami wyznaczył w nowo powstałym instytucie trzy główne kierunki badań: historię języka polskiego na Śląsku, dialektologię opisową i historyczną oraz nazewnictwo geograficzne. Obrane kierunki badań odgrywały w okresie powojennym znaczącą rolę polityczną i społeczną (Sochacka 2019: 63). Nie ulega wątpliwości, że zarówno rząd, jak i całe społeczeństwo polskie było zainteresowane w jak najszybszym gospodarczym i kulturalnym stopieniu Ziem Odzyskanych z macierzą (Sochacka 2019: 62–63). Katedrą tą kierował do 1969 r. Stanisław Rospond był niezwykle prężnie działającym naukowcem. Jak pisze Bogdan Siciński: „[...] był jednym z głównych animatorów życia naukowego w dyscyplinach humanistycznych we Wrocławiu i Opolu” (Siciński 1994: 26).

Kariera naukowa Rosponda na UJK rozpoczyna się z chwilą zatrudnienia na stanowisku asystenta starszego w Katedrze Języka Polskiego od 1 września 1936 r. W styczniu 1938 r. Rospond złożył podanie o przeniesienie jego habilitacji docenta filologii słowiańskiej z UJ na UJK. 23 lutego 1938 r. Rada Wydziału, po wysłuchaniu referatu Witolda Taszyckiego, wniosek ten zatwierdziła. Niestety, w teczce osobowej Rosponda nie ma odpisu tego referatu ani wykazu prowadzonych przez niego przedmiotów. Wiadomo jednak, że poświęcał się pracy naukowej, w tym przede wszystkim terenowej, czego

⁶⁴ ALNUIF, z. P_119, op. 1. spr. 674, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_674_66420](#).

świadcstwem mogą być dokumenty związane z jego wyjazdem naukowym do Czechosłowacji w 1938 r. w celu zbadania osadnictwa polskiego na Słowaczynie⁶⁵.

Władysław Kuraszkiewicz

Władysław Kuraszkiewicz od początku swojej kariery naukowej związany był z UJK. W 1929 r. ukończył filologię polską i słowiańską, otrzymawszy również stopień doktora na podstawie dysertacji *Studia nad polskimi samogłoskami nosowymi* (Moszyński 1967). Jego nauczycielami i mentorami byli m.in. Lehr-Spławiński, Rozwadowski, Nitsch, Jan Janów (1888–1952)⁶⁶. Na UJK pracował bardzo krótko. Został mianowany asystentem starszym w Katedrze Filologii Słowiańskiej i Języka Polskiego z dniem 1 października 1928 r.; rok później zrzekł się tego stanowiska⁶⁷. Po doktoracie uzyskał asystenturę na UJ. Habilitował się w 1934 r. na podstawie rozprawy *Gramoty halicko-wołyńskie XIV–XV wieku*. Swoją wiedzę pogłębiał za granicą – m.in. w Wiedniu i Pradze pod kierunkiem światowej sławy lingwisty i jednego z najważniejszych członków Praskiego Koła Lingwistycznego Mikołaja Trubeckiego (1890–1938). W 1936 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego KUL-u. Postępowanie zostało przerwane ze względu na wybuch wojny.

Po wojnie łączył obowiązki na KUL-u ze stanowiskiem profesora zwyczajnego filologii słowiańskiej na UW. W 1950 r. przeniósł się na stałe na Uniwersytet Poznański. Zainteresowania badawcze Kuraszkiewicza koncentrowały się na historii języka polskiego i dialektów polskich, historii języków wschodniosłowiańskich i ich dialektów, a także na pracach edytorskich. Niezwykle ważnym wkładem Kuraszkiewicza w językoznawstwo polskie i nie tylko polskie było przełożenie myślenia ilościowego w lingwistyce przez opracowanie i wprowadzenie metody statystycznej i stylometrycznej (Zagórski 2009: 43). Wykształcił szerokie grono powszechnie znanych profesorów, m.in. Leszka Moszyńskiego (1928–2006), Tadeusza Skulinę (1929–1992), Wojciecha Rzepkę (1940–2008). Grono to zostało nazwane w artykule poznańskiego lingwisty Bogdana Walczaka mianem szkoły naukowej, „dla której znamienna jest przejęta od mistrza postawa metodologiczna: szacunek dla faktów, dążność do obiektywizmu i wymierności wyników badawczych, unikanie mód, efekciarstwa i blichtru naukowego” (Walczak 2018: 285).

Stefan Hrabec

Stefan Hrabec był od początku związany z UJK. Studiował tam filologię polską w latach 1930–1936 pod kierunkiem Janowa i Stieberta. Od 1 października 1932 r. był zatrudniony jako zastępca asystenta początkowo w Katedrze Filologii Polskiej, następnie

⁶⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1640, k. 17, [AUWR_UA_000_26_0_5_1640_56714&view=single&p=18](#).

⁶⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2250, [AUWR_UA_000_26_0_5_2250_62736](#).

⁶⁷ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1016, k. 7, [AUWR_UA_000_26_0_5_1016_56813&view=single&p=8](#).

od 1 listopada 1932 r. w Katedrze Filologii Słowiańskiej. Od 1 października 1934 r. pełnił obowiązki asystenta młodszego, następnie starszego⁶⁸. Hrabec uzyskał magisterium z filozofii w zakresie filologii polskiej na UJK w 1936 r., a doktorat w zakresie filologii polskiej tuż przed wojną, w lipcu 1939 r., na podstawie rozprawy *Nazwy geograficzne huculszczyzny*. W czasie okupacji niemieckiej brał udział w tajnym nauczaniu na Wydziale Humanistycznym UJK. Po wojnie wyjechał do Polski, gdzie pracował m.in. na uniwersytetach w Toruniu i Łodzi. Habilitował się, przedstawiając rozprawę *Elementy kresowe w języku niektórych pisarzy polskich XVI i XVII wieku* (Toruń 1949).

Na UJK Hrabec był asystentem m.in. H. Gaertnera, W. Taszyckiego oraz Z. Stiebera. Interesował się przede wszystkim zagadnieniami toponomastycznymi, co przełożyło się na zakres i temat jego rozprawy doktorskiej. W okresie lwowskim najściślej współpracował ze Stieberem. Wspólnie odbywali badania terenowe, w tym zagraniczne, m.in. do Rumunii⁶⁹, a także opracowywali słownictwo w celach publikacyjnych.

3. Inni pracownicy naukowcy i lektorzy języków słowiańskich

Leszek Ossowski

Leszek Ossowski podjął studia sławistyczne w Poznaniu pod kierunkiem m.in. Henryka Ułaszyna i Mikołaja Rudnickiego, po czym przeniósł się na UJ, gdzie studiował u Nitscha, Lehra-Spławińskiego i Rozwadowskiego⁷⁰. Uzyskał tam w 1932 r. magisterium oraz doktorat. Opiekę promotorską nad jego doktoratem sprawował Lehr-Spławiński, związany wcześniej ze środowiskiem naukowym UJK. Potwierdzeniem tego faktu jest zarchiwizowany dyplom doktorski Ossowskiego.

Był uzdolnionym badaczem i w latach 1932–1934 przebywał jako stypendysta rządu bułgarskiego w Bułgarii, gdzie poświęcał się dalszemu poszerzaniu horyzontów lingwistycznych, a przede wszystkim nauce języka bułgarskiego, co miało wpływ na jego przyszłą pracę uniwersytecką. Po powrocie z Bułgarii zatrudnił się na UJ w roku akademickim 1934/35 jako lektor języka białoruskiego. W listopadzie 1935 r.

II. 6. Odpis dyplomu Leszka Ossowskiego (1932)

⁶⁸ DALO, z. 26, op. 5, spr. 484, k. 31, [AUWR_UA_000_26_0_5_484_52206&view=single&p=33](https://auwr.uj.edu.pl/auwr/UA_000_26_0_5_484_52206&view=single&p=33).

⁶⁹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2168, k. 85, [AUWR_UA_000_26_0_5_2168_62755&view=single&p=86](https://auwr.uj.edu.pl/auwr/UA_000_26_0_5_2168_62755&view=single&p=86).

⁷⁰ Biogram sporządzony na podstawie artykułu Elżbiety Smułkowej. Zob. Smułkowa (1996).

został lektorem języka bułgarskiego na Uniwersytecie Sofijskim. Do podania o zatrudnienie załączył m.in. opinię profesora Stefana Mladenowa, który potwierdza jego dobrą znajomość tego języka w mowie i piśmie⁷¹. Za jego zatrudnieniem na stanowisku lektora opowiedziało się całe grono profesorskie, m.in. Roman Ingarden (1893–1970)⁷², Jan Janów, Witold Taszycki⁷³. Na tym stanowisku pozostał do 1939 r. W latach 1940–1941 i w 1945 r. pracował jako docent w Katedrze Filologii Słowiańskiej na LNUiF. W czasie okupacji niemieckiej brał udział w tajnym nauczaniu. Po wojnie powrócił do Krakowa i habilitował się na UJ w 1945 r. w zakresie filologii wschodniosłowiańskiej. Długie lata spędził na UW, gdzie od 1946 r. został powołany na kierownika Katedry Języka Rosyjskiego.

Zainteresowania badawcze Ossowskiego koncentrowały się na aspektach dialektologii białoruskiej, związkach językowych polsko-białorusko-ukraińskich, współczesnym języku rosyjskim i jego historii, ogólnej problematyce językoznawstwa rosyjskiego (Kuraszkiewicz 1978: 3).

Marian Jakóbiec

Marian Jakóbiec studiował filologię polską, uzupełnianą o przedmioty slawistyczne (m.in. o historię literatury rosyjskiej) na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Jak wynika z danych zawartych w jego indeksie, miał wybitnych nauczycieli, którzy do dziś cieszą się wielkim poważaniem i szacunkiem w środowisku slawistycznym i polonistycznym⁷⁴. Byli to m.in. literaturoznawca Eugeniusz Kucharski (1880–1952)⁷⁵, językoznawcy: Henryk Gaertner, Witold Taszycki, Jan Janów, a także filozof Roman Ingarden.

Studia ukończył w 1935 r., wieńcząc je pracą maderską o charakterze komparatystycznym „Stanisław Brzozowski i Dostojewski”, napisaną pod kierunkiem Juliusza Kleinera (1886–1957)⁷⁶. Pracował od 1930 r. jako bibliotekarz w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Lwowie, jednocześnie studiując. Umożliwiło mu to pozostawanie w stałym kontakcie ze zbiorami literatury i opracowaniami naukowymi. Był wzorowym i pilnym studentem, czego potwierdzeniem są uzyskiwane przez niego oceny⁷⁷. Jego

⁷¹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1423, k. 3, [AUWR_UA_000_26_0_5_1423_56745&view=single&p=4](#).

⁷² DALO, z. 26, op. 5, spr. 761, [AUWR_UA_000_26_0_5_768_51598](#).

ALNUiF, z. P_119, op. 1. spr. 73, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_73_53863](#).

⁷³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1423, k. 6 recto + verso, [AUWR_UA_000_26_0_5_1423_56745&view=single&p=7](#).

⁷⁴ Chciałbym serdecznie podziękować profesor Milicy Semków – córce profesora Mariana Jakóbca, za pomoc w opracowaniu części poświęconej profesorowi, a także za przekazanie kopii fotografii indeksu studenckiego.

⁷⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1028, [AUWR_UA_000_26_0_5_1028_56810](#).

⁷⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 848, [AUWR_UA_000_26_0_5_848_56842](#).

DALO, z. 26, op. 5, spr. 849, [AUWR_UA_000_26_0_5_849_70237](#).

ALNUiF, z. P_119, op. 1. spr. 80, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_80_66689](#).

⁷⁷ ALNUiF, z. P_119, op. 1. spr. 674, k. 4, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_674_66420&view=single&p=8](#).

potencjał został dostrzeżony podczas studiów i pracy w Ossolineum, co pozwoliło mu rozszerzać wiedzę i niezbędne doświadczenie poprzez stypendia poza granicami kraju.

Il. 7. Strony indeksu Mariana Jakóbca (1930)

Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie.

Rok akademicki 1932/33

L.

Wydział *Humanistyczny*

Bieżący rok studiów studenta *III*

I. trymestr				
Nazwisko wykładowego	tytuł wykładu (wziewień lub seminarjum)	Potwierdzenie zgłoszenia się	Potwierdzenie profesora ewent. uzyskany postęp	liczba godzin
Dr. Prof. Jankowski Jan	Wziewień starożytności			3
Dr. Prof. Jankowski Jan	Wziewień starożytności			3
Dr. Prof. Nieszycki Witold	Gramatyka ruską starożytności			2
Dr. Prof. Zakrzewski Stanisław	Wziewień starożytności			3
Dr. Prof. Zakrzewski Stanisław	Wziewień starożytności			2
Dr. Prof. Wartenberg Mieczysław	Wziewień starożytności			3
Dr. Prof. Zagardien Roman	Wziewień starożytności			2

II. trymestr				
Nazwisko wykładowego	tytuł wykładu (wziewień lub seminarjum)	Potwierdzenie zgłoszenia się	Potwierdzenie profesora ewent. uzyskany postęp	liczba godzin
Historia literatury ruskiej starożytności				3
Prosimingia ruskiego				3
Gramatyka ruską starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności				2
Wziewień starożytności				3
Wziewień starożytności			</	

Il. 8. Dwie strony indeksu Mariana Jakóbca (III rok studiów, rok akademicki 1932/33)

W 1933 r. przebywał dwa miesiące w Pradze na stypendium ufundowanym przez Ossolineum, gdzie studiował literaturę rosyjską, natomiast w latach 1934, 1936, 1938 – na rządowych stypendiach w Belgradzie. Pobytu zagraniczne otworzyły przed Jakóbcem nowe możliwości poznawcze i twórcze, co znalazło odzwierciedlenie w obronionym przez niego w 1937 r. doktoracie „Literatura serbska końca XIX i początku XX w. wobec tradycji ludowej i prądów zachodnich”, napisanym również pod kierunkiem Kleinera.

Jak pisze w swoim życiorysie, napisanym w języku ukraińskim i załączonym do podania o zatrudnienie, to w Jugosławii zakończył pracę doktorską⁷⁸.

Osobowa karta ewidencyjna z 1940 r. (wypełniona przez Jakóbca) zawiera informację, że jest historykiem literatury słowiańskiej i wykładowcą uniwersyteckim⁷⁹. Brakuje jednak szczegółów, w jakiej katedrze i jakich przedmiotów nauczał. Liczba publikacji badacza do 1939 r. wynosiła dziesięć⁸⁰. Wskazują one na szerokie perspektywy badawcze Jakóbca, gdyż porusza on w nich następujące zagadnienia: recepcję Puszkina w polskiej literaturze powojennej, tołstoizm i jego losy, literatury słowiańskie w Polsce. Publikacje te były wydawane w Polsce i Jugosławii. W 1947 r. objął Katedrę Historii Literatury Rosyjskiej i Innych Literatur Słowiańskich na UW. Jak pisał Telesfor Poźniak:

[...] uruchamiał poszerzone lektoryaty języków słowiańskich, które we Wrocławiu po latach staną się fundamentem specjalizacji w ramach studiów slawistycznych. Rosły zasoby slawistyczne biblioteki zbudowanej od podstaw w wyniku zakupów bieżących oraz antykwarycznych. Bibliotekę nazywał „sercem Katedry”. (Poźniak 2010: 10)

Jakóbiec pełnił najwyższe funkcje: był dyrektorem Instytutu Filologii Słowiańskiej, organizatorem i dziekanem Wydziału Filologicznego (1951–1953), a także prorektorem Uniwersytetu Wrocławskiego (1961–1965). Swój związek z Uniwersytetem Jana Kazimierza do końca ciepło wspominał. Córka Jakóbca prof. Milica Semków w prywatnej korespondencji ze mną napisała o wspomnieniach profesora: „[...] zawsze podkreślający z dumą, że był wychowankiem Alma Mater Leopoliensis”.

Maria Koleczányi

Maria Koleczányi (słow. Mária Koleczányi) (1918–?)⁸¹ urodziła się w Ružomberku (słow. Ružomberok; dziś Słowacja). 5 grudnia 1936 r. została przyjęta na studia na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie na Wydziale Filozoficznym. Na UJK zatrudniona jako lektor języka słowackiego od 1938 r. Z tym też rokiem kończą się dokumenty archiwalne. Można zakładać, że wróciła do Czechosłowacji, gdyż w II trymestrze 1938/39 zastąpił ją na miejscu lektora Rudolf Žatko.

Rudolf Žatko

Rudolf Žatko (w DALO jako Rudolf Zatko) (?–?)⁸² – lektor języka słowackiego. Był absolwentem Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie. Na Uniwersytecie Jana

⁷⁸ ALNUIF, z. P_119, op. 1. spr. 674, k. 3, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_674_66420&view=single&p=7](#).

⁷⁹ ALNUIF, z. P_119, op. 1. spr. 674, k. 1, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_674_66420&view=single&p=4](#).

⁸⁰ ALNUIF, z. P_119, op. 1. spr. 674, k. 6, [AUWR_UA_001_P_119_0_1_674_66420&view=single&p=10](#).

⁸¹ DALO, z. 26, op. 5, spr. 900, [AUWR_UA_000_26_0_5_900_56830](#).

⁸² DALO, z. 26, op. 5, spr. 726, [AUWR_UA_000_26_0_5_726_52160](#).

Kazimierza znalazł się jako stypendysta rządu polskiego, począwszy od II trymestru 1938/39 r., i zajął miejsce lektora opuszczone przez Marię Kolecsányi.

Agathon Koníř

Agathon Koníř (w DALO jako Agaton Konir) (1885–?)⁸³ urodził się w Kouřimie (dziś Czechy). Ukończył filologię słowiańską na Uniwersytecie w Pradze. Pracował w państwowym realnym gimnazjum w Pradze. Od 1927 r. był związany z UJK, gdzie pracował jako lektor języka czeskiego. Dodatkowo uzyskał od Ministerstwa Szkół i Oświaty Narodowej w Pradze dwuletni urlop płatny na czas pracy na UJK. W chwili przybycia do Lwowa miał już stopień doktora i siedem publikacji naukowych, m.in. z dziedziny fonetyki, dialektologii, paleoslawistyki, także o języku albańskim i stanie badań nad nim. W pracy badawczej Koníř poświęcał się również badaniom apokryfów, m.in. ich pochodzenia (Boček 2015: 111–112). W maju 1930 r. prowadził prace naukowe za granicą. Jego kariera zawodowa we Lwowie zakończyła się w 1938 r., gdyż ze względów „natury politycznej i komunikacyjnej” nie poprowadził zajęć w roku akademickim 1938/39⁸⁴.

Bolesław Czuruk

Bolesław Czuruk (1891–1950)⁸⁵ urodził się we wsi Kierdany (ówczesna gubernia kijowska). Ukończył studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. Od roku akademickiego 1922/23 pracował na Uniwersytecie jako lektor języka rosyjskiego. Ostatnia jego umowa o pracę została zawarta na rok akademicki 1937/38. Kurs języka rosyjskiego był dwustopniowy – wyższy i niższy. Jak wynika ze sprawozdania złożonego przez Czuruka w 1933 r., w programie kursu niższego odbywała się nauka czytania, ćwiczenia w mówieniu, gramatyka i ćwiczenia pisemne. Kurs wyższy, na który uczęszczało 12 osób, był bardziej urozmaicony, gdyż omawiano na nim dzieła klasyków rosyjskich, takie jak *Eugeniusz Oniegin* Aleksandra Puszkina oraz *Wybrane utwory* Michała Lermontowa, a także prowadzono konwersacje i ćwiczenia pisemne. Działalność Czuruka nie ograniczała się wyłącznie do dydaktyki. Był również tłumaczem przysięgłym wielu języków w sądzie apelacyjnym we Lwowie. W wykazie tłumaczy jest informacja, że posiadał uprawnienia w zakresie języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego (Dziennik 1920), czeskiego, rosyjskiego, serbskiego, słowackiego i słoweńskiego (Dziennik 1924).

⁸³ DALO, z. 26, op. 5, spr. 911, [AUWR_UA_000_26_0_5_0911_56826](#).

⁸⁴ DALO, z. 26, op. 5, spr. 911, k. 63, [AUWR_UA_000_26_0_5_911_56826&view=single&p=64](#).

⁸⁵ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2080, [AUWR_UA_000_26_0_5_2080_62782](#).

Franjo Crnek

Franjo Crnek (?–?)⁸⁶ był na Uniwersytecie Jana Kazimierza lektorem języka serbsko-chorwackiego od roku akademickiego 1924/25. Ostatnie dokumenty o asygnacji mu wynagrodzenia pochodzą z roku akademickiego 1927/28.

Jan Mierzwa

Jan Mierzwa (?–?)⁸⁷ na Uniwersytecie Jana Kazimierza był lektorem języka serbsko-chorwackiego od roku akademickiego 1935/36. Oprócz pracy na uniwersytecie odbywał praktyki dydaktyczne gimnazjalne, wnosił również o przeniesienie ich odbywania ze Stryja do Lwowa, aby połączyć obowiązki w szkole gimnazjalnej i z uniwersyteckimi.

Henryk Batowski

Henryk Batowski (1907–1999)⁸⁸ na Uniwersytecie Jana Kazimierza pracował na stanowisku lektora języka serbsko-chorwackiego od 1 grudnia 1931 r. Pracę zakończył pod koniec września 1936 r. Był ponadto tłumaczem przysięgłym w sądzie apelacyjnym we Lwowie. Tłumaczył z następujących języków: chorwackiego, czeskiego, serbskiego, słowackiego i słoweńskiego, co potwierdza wykaz zawarty w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości (Dziennik 1936).

Zakończenie

Podsumowując prezentację dziejów slawistyki na Uniwersytecie Jana Kazimierza, warto pokusić się o ocenę tego okresu historii slawistyki polskiej, a także wspomnieć o związkach współczesnej polskiej slawistyki z dorobkiem i naukowym środowiskiem lwowskim. Przede wszystkim należy podkreślić, że był to ważny i niezwykle płodny okres polskiej nauki o językach słowiańskich. Taka pozytywna ocena dotyczy dwóch przenikających się płaszczyzn opisywanego lwowskiego fenomenu i odnosi się, z jednej strony, do zespołu badaczy oraz charakteru i jakości kadry slawistycznej działającej wówczas na tej uczelni, z drugiej zaś – do wartości osiągniętych wyników badawczych.

W ciągu dwudziestu lat międzywojennych na Uniwersytecie Lwowskim powstały fundamentalne prace i opracowania obejmujące wiele obszarów badawczych slawistyki. Liczne prace z tamtego czasu zachowały swoją wagę i aktualność do dziś. W omawianym okresie w środowisku językoznawców lwowskich zrodziły się interesujące idee badawcze oraz nowe perspektywy w interpretacji zagadnień naukowych. Jednocześnie

⁸⁶ DALO, z. 26, op. 5, spr. 2043, [AUWR_UA_000_26_0_5_2043_62791](#).

⁸⁷ DALO, z. 26, op. 5, spr. 1234, [AUWR_UA_000_26_0_5_1234_56766](#).

⁸⁸ DALO, z. 26, op. 5, spr. 74, [AUWR_UA_000_26_0_5_74_56140](#).

slawiści skrupulatnie pracowali nad systematyzacją i opisem zebranych materiałów językowych, których dostarczały liczne badania terenowe.

Niezaprzeczalnie najważniejszym atutem slawistyki lwowskiej okresu dwudziestolecia byli związani z nią ludzie: kadra naukowa, liczni wybitni profesorowie, ich asystenci oraz pracownicy pomocniczy. Przez Katedrę Filologii Słowiańskiej przewinęło się wiele osób, wśród których są nazwiska ówczesnych luminarzy nauki polskiej. Zbudowany przez nich gmach slawistycznej wiedzy nie zawalił się po zmianach granic w 1945 r. Liczni profesorowie, którzy wyjechali do Polski, bądź zasilili dawne polskie ośrodki słowianoznawcze, bądź tworzyli fundamenty nowych jednostek slawistycznych. Ta praca u podstaw nie miała wyłącznie charakteru organizacyjnego, gdyż doświadczenie i nawyki badawcze wypracowane wcześniej na *Alma Mater Leopoliensis* dawały możliwość natychmiastowego rozpoczęcia działalności naukowej i dydaktycznej. Najlepszym przykładem tego jest Wrocław, gdzie podwaliny powojennej polonistyki i slawistyki kładli lwowscy profesorowie. Jak podaje Jan Sokołowski, idea przyszłego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu ukształtowała się już w lutym 1945 r., a potwierdzona została w marcu tego samego roku (Sokołowski 2020: 246). Organizatorem Katedry Języka Polskiego i językoznawstwa w ogóle był Stanisław Rospond, który ściągnął na nowo powstały Uniwersytet Wrocławski ukształtowanych już uczonych slawistów, mających związki z Uniwersytetem Jana Kazimierza: Leszka Ossowskiego, Stanisława Bąka, Władysława Kuraszkiewicza i Mariana Jakóbca.

Bibliografia

Źródła archiwalne

ALNUIF – Archiwum Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki (ukr. Архів Львівського національного університету імені Івана Франка)

Zespół P-119, opis 1: Sprawy osobowe pracowników

z. P-119, op. 1, spr. 476 – Hrabec Stefan

z. P-119, op. 1, spr. 73 – Ingarden Roman

z. P-119, op. 1, spr. 674 – Jakóbiec Marian

z. P-119, op. 1, spr. 80 – Kleiner Juliusz

z. P-119, op. 1, spr. 137 – Ossowski Leszek

z. P-119, op. 1, spr. 158 – Rospond Stanisław

z. P-119, op. 1, spr. 176 – Studynski Kyryło

z. P-119, op. 1, spr. 249 – Taszycki Witold

DALO – Państwowe Archiwum Obwodu Lwowskiego (ukr. Державний архів Львівської області)

Zespół 26, opis 5: Sprawy personalne grona profesorskiego i urzędników

- z. 26, op. 5, spr. 74 – Batowski Henryk
- z. 26, op. 5, spr. 142 – Bąk Stanisław
- z. 26, op. 5, spr. 2043 – Crnek Franjo
- z. 26, op. 5, spr. 2056 – Czekanowski Jan
- z. 26, op. 5, spr. 2080 – Czuruk Bolesław
- z. 26, op. 5, spr. 583 – Dłuska Maria
- z. 26, op. 5, spr. 408 – Gaertner Henryk
- z. 26, op. 5, spr. 334 – Gawroński Andrzej
- z. 26, op. 5, spr. 437 – Głowacki Jakub
- z. 26, op. 5, spr. 484 – Hrabec Stefan
- z. 26, op. 5, spr. 761 – Ingarden Roman
- z. 26, op. 5, spr. 2250 – Janów Jan
- z. 26, op. 5, spr. 779 – Kalina Antoni
- z. 26, op. 5, spr. 848, 849 – Kleiner Juliusz
- z. 26, op. 5, spr. 900 – Kolecányi Maria
- z. 26, op. 5, spr. 899 – Kolessa Aleksander
- z. 26, op. 5, spr. 911 – Konir Agaton
- z. 26, op. 5, spr. 990 – Kryński Adam
- z. 26, op. 5, spr. 1028 – Kucharski Eugeniusz
- z. 26, op. 5, spr. 1016 – Kuraszkiewicz Władysław
- z. 26, op. 5, spr. 1023 – Kuryłowicz Jerzy
- z. 26, op. 5, spr. 1086 – Lehr-Splawiński Tadeusz
- z. 26, op. 5, spr. 1234 – Mierzwa Jan
- z. 26, op. 5, spr. 1357 – Nitsch Kazimierz
- z. 26, op. 5, spr. 1423 – Ossowski Leszek
- z. 26, op. 5, spr. 1637, 1638 – Romer Eugeniusz
- z. 26, op. 5, spr. 1640 – Rospond Stanisław
- z. 26, op. 5, spr. 2143 – Schorr Mojżesz
- z. 26, op. 5, spr. 2168 – Stieber Zdzisław
- z. 26, op. 5, spr. 1833 – Studziński Cyryl
- z. 26, op. 5, spr. 1692 – Święcicki Hilarion
- z. 26, op. 5, spr. 1858 – Taszycki Witold
- z. 26, op. 5, spr. 1920 – Ułaszyn Henryk
- z. 26, op. 5, spr. 726 – Zatko Rudolf

Opracowania. Źródła drukowane i internetowe

- Boček Vít (2015): *Agathon Koníř*, „Bohemica Olomucensia” 7 (3–4), 111–114.
- Brzezińska Anna, Czachowski Hubert (2016): *Wielkopolanin we Lwowie. Antoni Kalina (1846–1906) – slawista i etnograf*, Wrocław–Ostrów Wielkopolski.
- Chrostek Mariusz (2016): *Złote lata polonistyki lwowskiej*, Rzeszów.
- Draus Jan (2007): *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków.
- Dziennik (1920): Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości, nr 3
[<https://pbc.biaman.pl/dlibra/publication/24809/edition/23718/content>] [dostęp online: 15.01.2024].
- Dziennik (1924): Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości, nr 20
[<https://pbc.biaman.pl/dlibra/publication/24848/edition/23757/content>] [dostęp online: 15.01.2024].
- Dziennik (1936): Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości, nr 1
[<https://pbc.biaman.pl/dlibra/publication/25238/edition/24110/content>] [dostęp online: 18.01.2024].
- Holyk Roman (2018): *Ukraińska filologia na Uniwersytecie Lwowskim w XIX wieku i w pierwszej połowie XX stulecia. Ludzie, idee, recepcje*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 145 (2), 355–374.
- Ivanyk Stepan (2014): *Filozofowie ukraińscy w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*, Warszawa.
- Kuraszkiewicz Władysław (1978): *Prof. dr Leszek Ossowski*, „Studia Rossica Posnaniensia” 10, 3–5.
- Kurzowa Zofia (2000): *Kazimierz Nitsch (1874–1958)*, [w:] *Złota księga Wydziału Filologicznego*, red. J. Michalik, W. Walecki, Kraków, 242–252.
- Mayenowa Maria Renata (1973): *Stefan Hrabec (14 stycznia 1912 – 25 grudnia 1972)* [nekrolog], „Pamiętnik Literacki” 64 (4), 391–393.
- Moszyński Leszek (1967): *Czterdzieści lat pracy naukowej Profesora Doktora Władysława Kuraszkiewicza*, „Poradnik Językowy” 250 (5), 213–217.
- Nitsch Kazimierz (1960): *Adam Antoni Kryński*, [w:] *Ze wspomnień językoznawcy*, Kraków, 175–181.
- Poźniak Telesfor (2010): *Profesor Marian Jakóbiec (8 IX 1910 – 27 IV 1998). W setną rocznicę urodzin*, „Slavica Wratislaviensia” 152, 7–14.
- Przeniosło Małgorzata, Przeniosło Marek (2022): *Słownik biograficzny profesorów Uniwersytetów Drugiej Rzeczypospolitej. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, Kielce.

- Rembiszewska Dorota (2013): *Doktoraty wypromowane przez prof. Zdzisława Stiebera*, [w:] *Zdzisław Stieber (1903–1980). Materiały i wspomnienia*, red. D. Rembiszewska, Warszawa, 153–155.
- Romer Eugeniusz (1988): *Pamiętniki. Problemy sumienia i wiary*, Kraków.
- Rospond Stanisław (1983): *Śp. Prof. Stanisław Rospond*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 36 (1), 55–56.
- Rusek Jerzy (2000): *Tadeusz Lehr-Splawiński*, [w:] *Złota księga Wydziału Filologicznego*, red. J. Michalik, W. Walecki, Kraków, 446–457.
- Siatkowski Janusz (2013): *Zdzisław Stieber – życiorys naukowy*, [w:] *Zdzisław Stieber (1903–1980). Materiały i wspomnienia*, red. D. Rembiszewska, Warszawa, 15–31.
- Siciński Bogdan (1994): *Stanisław Rospond*, [w:] *Uczeni Wrocławscy 1974–1994*, Wrocław, 25–28.
- Skarżyński Mirosław (2012): *Poznańskie lata Henryka Ułaszyna*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 19 (39), z. 1, 199–220.
- Skarżyński Mirosław, Smułkowa Elżbieta (2018): *Materiały do dziejów polskiego językoznawstwa III. Korespondencja Kazimierza Nitscha i Antoniny Obrębskiej-Jabłońskiej 1925–1958*, Kraków.
- Skład UJK (1938/39): *Skład uniwersytetu w roku akademickim 1938/39. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, Lwów 1938
[<http://www.wbc.poznan.pl/publication/37047>] [dostęp online: 25.09.2023].
- Smułkowa Elżbieta (1996): *Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (kadencja 1995–1997). Wspomnienia pośmiertne: Leszek Ossowski (1905–1996)*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego” 59, 96–98.
- Sochacka Stanisława (2019): *Działalność naukowa Stanisława Rosponda na Śląsku w latach 1945–1950*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” 74 (4), 51–80.
- Sokołowski Jan (2020): *Krakowsko-lwowskie korzenie wrocławskiej slawistyki*, „LingVaria” 30, 245–256.
- Starnawski Jerzy (2010): *Humanistyka lwowska w okresie międzywojennym*, Toruń.
- Stieber Zdzisław (1962): *Tadeusz Lehr-Splawiński jako slawista i polonista*, „Język Polski” 42, 17.
- Walczak Bogdan (2018): *Władysław Kuraszkiewicz – uczony i nauczyciel*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza” 25 (45/1), 281–288.
- Zagórski Zygmunt (2009): *Profesor Władysław Kuraszkiewicz jako badacz historii języka polskiego*, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” 18, 35–44.
- Александрович Володимир (2012): *Свенціцький Іларіон Семенович*, [в:] *Енциклопедія історії України*. Київ, 471.
- Галенко Іраїда (1996): *Кафедра слов'янської філології Львівського Університету (20-ті роки XX ст.)*, „Проблеми слов'янознавства” 49, 12–21.

Галенко Іраїда (1999): *Кафедра слов'янської філології Львівського Університету (30-ті роки XX ст.)*, „Проблеми слов'янознавства” 50, 61–69.

Spis ilustracji

1. Pismo Kazimierza Nitscha informujące dziekana o wyjeździe do Paryża (1919)
DALO, z. 26, op. 5, 1357, k. 8 recto + verso.
https://glam.uni.wroc.pl/index.php?s=AUWR_UA_000_26_0_5_1357_56751&view=single&p=9&browser=seadragon 203
2. *Curriculum vitae* Tadeusza Lehra-Spławińskiego napisane przez Henryka Ułaszy-
na (1921)
DALO, z. 26, op. 5, spr. 1086, k. 5.
https://glam.uni.wroc.pl/index.php?s=AUWR_UA_000_26_0_5_1086_56799&view=single&p=6&browser=seadragon 207
3. Fragment referatu Tadeusza Lehra-Spławińskiego w sprawie przyjęcia Witolda Ta-
szyckiego na UJK (1929)
DALO, z. 26, op. 5, spr. 1858, k. 7.
https://glam.uni.wroc.pl/index.php?s=AUWR_UA_000_26_0_5_1858_56657&view=single&p=9&browser=seadragon 210
4. Fragment pisma językoznawcy Stanisława Szobera w sprawie obsady Katedry Fi-
lologii Słowiańskiej. Rekomendacja dla Zdzisława Stieberta (1936)
DALO z. 26, op. 5, spr. 2168, k. 28.
https://glam.uni.wroc.pl/index.php?s=AUWR_UA_000_26_0_5_2168_62755&view=single&p=29&browser=seadragon 212
5. Fragment pisma językoznawcy Mikołaja Rudnickiego w sprawie obsady Katedry
Filologii Słowiańskiej. Rekomendacja dla Zdzisława Stieberta (1936)
DALO, z. 26, op. 5, spr. 2168, k. 29.
https://glam.uni.wroc.pl/index.php?s=AUWR_UA_000_26_0_5_2168_62755&view=single&p=30&browser=seadragon 212
6. Odpis dyplomu Leszka Ossowskiego (1932)
DALO, z. 26, op. 5, spr. 1423, k. 18.
https://glam.uni.wroc.pl/index.php?s=AUWR_UA_000_26_0_5_1423_56745&view=single&p=20&browser=seadragon 221
7. Strony indeksu Mariana Jakóbca (1930) (ze zbiorów prywatnych córki profesora
Milicy Semków) 223
8. Dwie strony indeksu Mariana Jakóbca (III rok studiów, rok akademicki 1932/33)
(ze zbiorów prywatnych córki profesora Milicy Semków) 223

